

**T.C.
AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**JULIUS KLAUDIUSLAR DÖNEMİ SİKKELERİNDE
ANITLAR**

Ahmet Melih AKTEKİN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Neşe ATİK**

**KIRŞEHİR
Ağustos 2012**

**T.C.
AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**THE DEPICTIONS of the MONUMENTS on the COINS
of the JULIO CLAUDIAN TIME**

Ahmet Melih AKTEKİN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Neşe ATİK**

**KIRŞEHİR
TEMMUZ 2012**

ÖZGEÇMİŞ

A.Melih AKTEKİN

Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı

Yüksek Lisans

Eğitim

Lisans :2004, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Klasik Arkeoloji.
Lise :1997, Bursa Osmangazi Akşam Lisesi

Kişisel

Doğum Yeri : Bursa
Tarihi :11. 11. 1970

Özet

Julius Kladiuslar sülalesinin kurucusu ve ilk roma imparatoru olan Augustus manevi babası Julius Sezar'ın hatalarından ders almayı bilmiş, Roma halkı, ordusu ve senatosunun güvenini ve sevgisini kazanarak, yöneticilikte zamanla büyük güç elde etmeyi başarmıştır. Bu nedenle Julius Klaudius Sülalesi'nin imparatorlarının tümü, Oktavian'ın emin adımlarla ilerleyerek Augustus oluşunu, Roma İmparatorluğu'nun sınırlarında güvenliği sağladıktan sonra *Pax Romana*'yı ilan ederek, barışın nimetleriyle uzun süren savaşırlardan bıkmış halkı mutlu etmesini örnek almışlardır.

Augustus ideal yönetici olarak gören Julius Klaudius sülalesinin diğer imparatorlarının hemen her konuda olduğu gibi, sikke darplarında da onu örnek aldıkları görülmektedir. Augustus sikkelerin genellikle arka yüzüne darp ettirdiği yapılarla askeri güce destek olan tanrılara verdiği değeri (Örn. Mars Ultor Tapınağı), eski kültlere olan saygısını (Örn. Olimpia Zeus Tapınağı), zaferlerini (Örn. Aktium /Oktavian/Augustus Takı) ve bayındırlık çalışmalarını (Örn. Emerita Şehrinin Kapısı) ölümsüzleştirmiştir.

Diğer Julius Klaudius Sülalesi imparatorları da darplarında önemli yapıları sikkelerin arka yüzüne darp ettirmişler, nadiren ön yüze yapı, arka yüze SC (**S**enatus **C**onsultum =Senato Kararıyla) yazıtı konmuştur. Julius Kladius Sülalesi imparatorları Augustus'la aynı değerleri ön plana çıkarmışlar; kendi dönemlerindeki önemli inşaatlar (örn. Nero zamanında Macellum Magnum) ve halkı etkileyecek birlik ve uyum (Örn. Tiberius zamanında onarılan Konkordia Tapınağı), yuvanın korunması (Örn. Nero zamanında yeniden inşa edilmiş olan Vesta Tapınağı), ileri görüşlülük (Örn. Tiberius zamanında yapılmış olan, Gaius zamanında da sikkelere Providentia Sunağı) gibi değerler sikkelere konu olmuştur.. Bunlara ek olarak tüm Julius Klaudius Sülalesi imparatorları Divus Augustus için yapılan anıtlara da (Örn. Gaius zamanında Divus Augustus Tapınağı, Nero Zamanında Ara Pacis) sikkelerinde yer vermişlerdir

Abstract

Augustus; the founder of the Julius Cladius Dynasty and the First Emperor of Rome; has learnt from the mistakes of his godfather Julius Caesar, and in time achieved to gain great powers in the government by winning the trust and the sympathy of the Community of Rome, Army and Senate. Therefore, all of the Emperors of the Julius Claudius Dynasty, has taken the example of Oktavia who became Augustus by paving his path with confident steps and making his people happy with the fruits of the long lasting peace by announcing pax romana after sustaining the security of the Borders of Rome.

It is observed that all other Emperors of Julius Claudius Dynasty, who view Augustus as the ideal governor, has taken the example of him in coin mintages just as they have in all other matters. Augustus, in the structures, which he generally had pounded on the back face of the coins, has immortalized the value he pays to the gods who support the military powers (For example Mars Ultor Temple); his respect towards old cults (For example: Olimpia Zeus Temple), his victories (For example: Aktium/Oktavian/Augustus) and improvement works (For example: Gate of Emertia City).

Other Emperors of the Julius Claudius Dynasty have had the important structures pounded on the back face of the coins and rarely have had structures pounded on the front face and SC epigraphs on the back face (**S**enatus **C**onsultum =As per Senate's Decree). Emperors of the Julius Cladius Dynasty have featured the same values as Agustus's; and important constructions of their times (For Example: Macellum Magnum during the era of Nero) and values that would influence the community, such as unity (For example: Concordia Temple repaired during the era of Nero), protection of home (For example. Vesta Temple which was reconstructed during the era of Tiberius); farsightedness (For Example: Providentia Altar built during the era of Tiberius and pounded on the coins during the era of Gaius) have been the subjects of the coins. In addition to these, emperors of the Julius Claudius Dynasty, on their coins have given place also to the monuments built for Divus Augustus.

Önsöz

Roma İmparatorları kendi dönemlerinde ya da kendilerinden önce yaptırılmış olan sakral ve profan yapıları propaganda amacıyla genellikle sikkelerinin arka yüzlerine darp ettirmişlerdir. Julius Klaudiuslar Sülalesinin sikkelerine darp ettirmiş olduğu yapılara ilişkin bir monografi ya da makale bulunmamaktadır. Ancak “M. Tameanko, Monumental Coins. New York 1999”, tüm roma imparatorluğu boyunca sikkelerdeki yapıları ele alan bir kitaptır. Sutherland C.H.V. - C.M. Kraayi Coins of the Roman Empire in the British Museum. Cild. I, Londra: 1923; Mattingly H. Coins of the Roman Empire in the British Museum. Londra: 1983 ve J.B. Giard, Bibliotheque Nationale Catalogue des Monnaies de l’empire Romain Cild I, Paris: 1976, İngiltere ve Fransa’da bulunan konuya ilişkin sikkelere ait önemli müze koleksiyonlarının yayınlarıdır. Bu temel kaynakları destekleyen yayınlar da Julius Kladiuslar Sülalesi’nin dört imparatorunun ilk imparator olan Augustus’un izinden gittiklerini göstermektedir. Sikkelere konu olan yapıların/imparatorların, tanrıların desteği ile elde ettikleri askeri başarıları, barıştan, halkın huzurundan yana oluşlarını, değer verdikleri halk için yaptıkları bayındırlık hareketlerini sembolize ettiği anlaşılmaktadır.

Julius Kladiuslar Sülalesi’nin imparatorları çok geniş bir coğrafyaya hükmetmişlerdir. Batıda Roma dışında özellikle günümüzde Fransa ve İspanya devletlerinin yer aldığı topraklardaki darphaneler oldukça aktif çalışmıştır. Mısır, Kuzey Afrika, günümüzde Suriye, Filistin, İsrail devletlerinin yer aldığı coğrafya ve Anadolu’da da yapıların darp edildiği sikkeler bulunmaktadır. Ancak çalışma Roma ve Roma’nın batı eyaletleriyle sınırlandırılmıştır.

Tavsiye ve eleştiriyle tezimi yönlendirmeme yardımcı olan tez danışmanım, değerli hocam Prof. Dr. Neşe Atik’e, değerli görüşleriyle tezime büyük katkıda bulunan değerli hocam Doç. Dr. M. Oya Yağız’a teşekkürü borç bilirim. Tezim için Almandan çeviriler yapan değerli arkadaşım Elif Barkman ve İngilizceden çeviriler yapan değerli arkadaşım Nejla Tekcan’a da içtenlikle teşekkür ederim.

A.Melih AKTEKİN
Kırşehir 2012

İçindekiler

Önsöz

Giriş

1.Roma Sikkelerinin Genel Gelişimi

2..Julius Klaudius Sülalesi Dönemindeki Tarihi Olaylar

3. Julius Klaudius Sülalesi Darpları

3.1. Augustus

3.1.1. Augustus'un Yaptırdığı Mimari Eserler ve Sikkelerdeki Betimlemeleri

3.1.1.1. Tapınaklar

3.1.1.1.1. Mars Ultor Tapınağı (Lev.1, Res. 1; Lev. 5, Kat. 1-5)

3.1.1.1.1.1. Mimarisi (Lev. 1, Res. 1)

3.1.1.1.1.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev. 5, Kat. 1-5)

3.1.1.1.2. Olympia Zeus Tapınağı (Lev. 1, Res. 2; Lev. 5, Kat. 6)

3.1.1.2.1.1. Mimarisi (Lev. 1, Res. 2)

3.1.1.2.1.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev. 5, Kat. 6)

3.1.1.2. Zafer Takları

3.1.1.2.1. Aktium /Oktavian/Augustus Takı (Lev. 2, Res 3; Lev 5-6, Kat. 7-12).

3.1.1.2.1.1. Mimarisi (Lev. 2, Res 3)

3.1.1.2.1.2.Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev 5-6, Kat. 7.-12)

3.1.1.2.1.2.1.Tek Geçitli (Lev. 5 Kat. 7-8)

3.1.1.2.1.2.2. Çift Geçitli (Lev. 5 Kat. 9)

3.1.1.2.1.2.3. Üç Geçitli (Lev. 5-6, Kat. 10, 11, 12)

3.1.1.3. Sunaklar

3.1.1.3.1. Lugdunum Sunağı (Lev. 2, Res. 4; Lev 6, Kat. 13)

3.1.1.3.1.1. Mimarisi (Lev. 2, Res. 4)

3.1.1.3.1.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev 6, Kat. 13)

3.1.1.3.1. Ornate Sunağı (Lev. 6, Kat.14)

3.1.1.3.1.1. Mimarisi

3.1.1.3.1.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev. 6, Kat.14)

3.1.1.4. Şehir Kapısı

3.1.1.4.1. Emerita Şehrinin Kapısı (Lev. 6, Kat. 15)

3.1.1.4.1.1. Mimarisi

3.1.1.4.1.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev. 6, Kat. 15)

3.2. Tiberius

3.2.1. Tiberius'un Yaptırdığı Mimari Eserler ve Sikkelerdeki Betimlemeleri

3 2.1.1. Tapınaklar

3.2.1.1.1. Konkordia Tapınağı (Levha 3, Res. 5; Lev. 6, Kat. 16)

3.2.1.1.1.1. Mimarisi (Levha 3, Res. 5)

3.2.1.1.1.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev. 6, Kat. 16)

3.2.1.2. Sunaklar

3.2.1.2.1. Lugdunum Sunağı (Lev. 2, Res. 4; Lev. 6, Kat.17-20)

3.2.1.2.1.1. Mimarisi (Lev. 2, Res. 4)

3.2.1.2.1.2. Sikkelerdeki Betimlemeler (Lev. 6, Kat.17-20)

3.2.1.2.2. Providentia Sunağı/Büyük Sunak (Lev. 7, Kat. 21)

3.2.1.2.2.1. Mimarisi

3.2.1.2.2.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev. 7, Kat. 21)

3.3. Gaius (Kaligula)

3.3.1. Gaius'un Yaptırdığı Mimari Eserler ve Sikkelerdeki Betimlemeleri

3 3.1.1. Tapınaklar

3.3.1.1.1. Divus Augustus Tapınağı (Lev. 7, Kat. 22-25)

3.3.1.1.1.1. Mimarisi

3.3.1.1.1.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev. 7, Kat. 22-25)

3.3.1.1.3. Providentia Sunağı/Büyük Sunak (Lev. 7, Kat.26. 27)

3.3.1.1.3.1. Mimarisi

3.3.1.1.3.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev. 7, Kat. 26. 27)

3.4. Kladius

3.4.1. Kladius'un Yaptırdığı Mimari Eserler ve Sikkelerdeki Betimlemeleri

3 4.1.1. Zafer Takları

3.4.1.1.1. Mimarisi

3.4.1.1.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri

3.4.1.1.2.1. Tek Geçitli (Lev. 7, Kat. 28, 29)

3.4.1.1.2.2 . İki Geçitli (Lev.7, Kat. 30)

3.5. Nero

3.5.1. Nero'un Yaptırdığı Mimari Eserler ve Sikkelerdeki Betimlemeleri

3 5.1.1. Tapınaklar

3.5.1.1.1. Janus Tapınağı (Lev. 8, Kat. 31.- 34)

- 3.5.1.1.1.1. Mimarisi
- 3.5.1.1.1.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev. 9, Kat. 31.- 34)
- 3.5.1.1.2. Vesta Tapınağı (Lev. 3 Res. 6; Lev. 8, Kat. 35-37)
  - 3.5.1.1.2.1. Mimarisi (Lev. 3 Res. 6)
  - 3.5.1.1.2.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev. 8, Kat. 35-37)
- 3 5.1.2. Zafer Takları (Lev.8-9, Kat. 38.-43)
  - 3.5.1.2.1. Mimarisi
  - 3.5.1.2.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev.8-9, Kat. 38.-43)
- 3 5.1.3. Macellumlar (Lev. 4, Res. 7; Lev. 9,Kat. 44.-46)
  - 3.5.1.3.1. Macellum Magnum (Lev. 9, Kat. 44.-46)
    - 3.5.1.3.1.1. Mimarisi (Lev. 4, Res. 7)
    - 3.5.1.3.1.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev. 9, Kat. 44.-46)
- 3 5.1.4. Sunaklar (Lev. 4, Res. 8; Lev. 9, Kat. 47- 49)
  - 3.5.1.4.1. Ara Pacis (Lev. 4, Res. 8; Lev. 9, Kat. 47- 49)
    - 3.5.1.4.1.1. Mimarisi (Lev. 4, Res. 8)
    - 3.5.1.4.1.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev. 9, Kat. 47- 49)

3. Julius Claudius Sülalesi Darphaneleri

Katalog

Sonuç

Kısaltmalar ve Kaynakça

Levhalar

Levhalar Listesi

Levha 1	Resim 1 Mars Ultor Tapınağı Resim 2 Olympia Zeus Tapınağı
Levha 2	Resim 3 Aktium/ Octavian/ Augustus Takı Resim 4 Lugdunum Sunağı
Levha 3	Resim 5 Konkordia Tapınağı Resim 6 Vesta Tapınağı
Levha 4	Resim 7 Macellum Magnum Resim 8 Ara Pacis
Levha 5	Kat. 1- 5 Mars Ultor Tapınağı Kat. 6 Olympia Zeus Tapınağı Kat. 7 Aktium /Oktavian/Augustus Takı Kat. 8-10 Augustus Zafer Takı
Levha 6	Kat. 11. 12 Aktium /Oktavian/Augustus Takı Kat. 13 Lugdunum Sunağı Kat. 14 Ornate Sunağı Kat. 15 Emerita şehrinin kapısı Kat. 16 Konkordia Tapınağı Kat. 17-20 Lugdunum Sunağı
Levha 7	Kat. 21 Providentia Sunağı Kat. 22-25 Divus Augustus Tapınağı Kat. 26-27 Providentia Sunağı/Büyük Sunak Kat. 28-30 Zafer Takı
Levha 8	Kat. 31-34 Janus Tapınağı Kat. 35-37 Vesta Tapınağı Kat. 38-40 Zafer Takı
Levha 9	Kat. 41- 43 Zafer Takı Kat. 44 46 Macellum Magnum Kat. 47-49 Ara Pacis

Giriş

Roma imparatorları öncelikle, askeri başarılarının ve halka hizmetlerinin reklâmını yapmak amacıyla, genellikle sikkelerin arka yüzlerine yapı betimlemeleri darp ettirmişlerdir. Çoğunlukla kendi zamanlarında inşa edilmiş yapılar, sikkelere konu olmuştur. Ancak kendi yönetimlerinden çok önce inşa edilmiş kült yapıları da imparatorların bu kültlere saygılarını göstermeleri nedeniyle sikkelere konu olarak seçilmişlerdir. Bunların yanı sıra roma imparatorları kendilerinden önceki yöneticilerin anısını yaşatmak, onların değerli hizmetlerine saygılarını göstermek amacıyla da eski yapıları kendi sikkelerine darp ettirmişlerdir. Bu sikkelerde ön yüze bazen kendi bazen de yapıyı inşa ettiren kişinin portresini koydurmuşlardır.

Julius Klaudius Sülalesi Dönemi öncesindeki tarihi olaylar; yaklaşık yüz yıl sürmüş olan iç savaş ve diktatörlükten bıkmış halkın, Sezar'ın diktatörlük döneminden sonra başa gelen ve *Pax Romana* ilan eden Augustus'a sevgi ve hayranlık duymasına neden olmuştur. Augustus da halkın, senatonun ve ordunun sevgisini kazanmak için çaba göstermiş ve bunda da başarılı olmuştur. Sikkelerinde darp ettiği yapılar da Augustus'un bu çabalarının bir kısmını oluşturmaktadır. Askeri karmaşadan bıkmış halka Mars Ultor Tapınağı, Aktium /Oktavian/Augustus Takı gibi tanrıların yardımıyla elde edilmiş askeri gücü, Emerita Şehir kapısıyla da huzur içindeki bir ortamdaki bayındırlık hareketlerini anımsatmıştır. Sikkelere darp ettirdiği yapılarla halka güç, huzur ve güven vermeğe çabalamış olan Augustus'tan sonra, eşi Livia'nın oğlu olan İmparator Tiberius da aynı çabayı göstermiş, *Konkordia* Tapınağı, Lugdunum Sunağı gibi birlik ve askeri gücü vurgulayan yapılar darp ettirmiştir. Tiberius'un ardından imparator Gaius ve Klaudius da aynı politikayı izlemiş olup, sikkelerine zafer takları ve örnek aldıkları imparator Augustus'a olan saygılarını ifade eden Divus Augustus Tapınağı gibi yapıları sikkelerine konu olarak seçmişlerdir. Hırçın mizacı ile tanınmış olan imparator Nero'nun savaş tanrısı Janus'un Tapınağı'nı konu olarak seçmesi doğal olmakla beraber, Augustus'un barış sunağı olan Ara Pacis'i sikkelerine darp ettirmiş olması ise adeta ironiktir.

1. Roma Sikkelerinin Genel Gelişimi

Sikkeler, bilindiği gibi temelde ödeme aracıdır ve göreceli olarak gelişmiş toplumlarda kullanılmaktadır. Romalılar başlangıçta tarımla geçinen bir köy toplumu olduklarından, yüzyıllar boyunca değiş tokuş sistemiyle gereksinimlerini karşılamışlar, bunun için de hayvanları kullanmışlardır. Latince; *Pecus* (hayvan) sözcüğünden türetilmiş "*pecunia*"nın, para anlamında kullanılmış olması da ödeme aracı olarak hayvanların kullanıldığının bir kanıtıdır. Bunun yanısıra M.Ö. 10. yüzyıldan başlayarak, tartılmış ama işlenmemiş ham bakır (*aes rude*) kullanmışlardır. Bu konuda Plinius (*Naturalis Historiae* 33. 43.) bilgi verir. Bunlara antik kentlerde, bilhassa tapınaklarda ve adak armağanı olarak mezarlarda rastlanmıştır. Daha sonra üzerlerinde resim ve Roma adının yazılı olduğu metal külçeler (*aes grave*) kullanılmıştır. Romalılar ancak M.Ö. 3. yy. başında, Samnitlere karşı yürüttükleri savaşlarda üstünlük sağlayıp, Orta İtalya'yı egemenlikleri altında alınca, ilk kez sikke kullanmaya başlamışlardır, Sikkenin icat edilip Yunan dünyasında yaygınlaşmasının üzerinden üçyüz yılı aşkın bir zaman geçtikten sonra para kullanımı Romalılarca benimsenmiştir. İlk Roma sikkeleri, Yunan dünyasındaki gibi değerli metalden değil, bakırdandır. Nedeni, İtalya'da özellikle Etruria (Toscana) bölgesinde zengin bakır yataklarının bulunmasıdır. Dökme tekniği ile yapılan bu sikkelerden ancak zamanla darp tekniğine geçilmiştir. Romalılar Güney İtalya'daki Yunan kolonileri ile ilişki kurunca, onların sikke sistemini kabul etmişler, daha sonra da kendi sistemlerini oluşturarak, para piyasasındaki önemli yerlerini almışlardır.

Roma sikkelerindeki arka yüz tipleri, özellikle imparatorluğun ilk iki yüz yılında olağanüstü zengindir ve imparatorların programları, icraatı hakkında bilgi kaynağı, aynı zamanda propaganda aracıdır. Arka yüz tiplerinden, imparatorların yaptırdığı yapılar ve gerek Roma'da gerekse eyaletlerde yaptığı sosyal yardımlar konusunda da bilgi edinme imkânı vardır. Ön yüzlerdeki imparator portreleri, isim ve unvanlar, memuriyet payeleri, imparatorların tanınmasının yanısıra sikke serilerinin kesin olarak tarihlenebilmesine ve kronolojik sıralama yapılabilmesine dolayısıyla arka yüzde konu edilen olaylarında tarih içerisindeki yerinin saptanmasını sağlayıp, imparatorların egemenlik süreleri hakkında bilgi edinme olanağı verirler. Ayrıca sikkeler yazılı kaynaklardan hakkında bilgi sahibi olmadığımız, tahtı zorla ele geçirmiş ve kısa süre egemen olabilmiş ya da meşru imparator ailesinden olup kısa süre yaşamış bazı

kişiler hakkında da bilgi edinmemize yardımcı olurlar. Ayrıca yazılı kaynaklardan ve yazıtlardan elde edilen bilgileri pekiştirdikleri gibi, onların eksik bıraktığı bazı noktaların aydınlanmasına yardımcı olurlar. Tüm bunların yanısıra, Roma sikkeleri, iletişim olanaklarının çok zor ve kısıtlı olduğu Antikçağ insanı için kitlesel bir haberleşme aracıdır. Fakat imparatorluk dönemi sikkelerindeki bu bilgi zenginliğinin erken cumhuriyet sikkelerinde bulunduğunu söylemek zordur. Bu dönem sikkelerinde genellikle tanrı betimleri yer almaktadır. Ancak, M.Ö. 2. yy. ortasından başlayarak, Roma aristokrasisi içindeki etkin kişilerin kendileri ve aileleri ile ilgili tipler görülmektedir. Bu betimler ve beraberindeki yazılar, bu kişilerin kökleri ve icraatları hakkında bilgi edinmemizi sağlarlar.

Sikkeler aynı zamanda ekonomideki gelişme ve gerilemenin şaşmaz ölçüsü ve ekonomi tarihi için de bilgi kaynağıdır. Darp hacmi ve süresi, çeşitli birimler, ağırlıkları, ayarları bu alandaki araştırmalar için önemlidir. Tüm bu özelliklerinden başka, küçük birer sanat yapıtı olarak, dönemin sanat zevki ve düzeyini de yansıtır. Özellikle madalyonlarda, sikke kalıplarının ulaştıkları sanat düzeyi çarpıcıdır. Genellikle ana birimin bir ya da birkaç katı büyüklüğünde darbedilen madalyonlar, tedavüle çıkarılmıyor, özel günler ve kutlamalar için darbediliyor, politik ve askeri üst düzey görevlileri onurlandırmak için armağan olarak veriliyordu. Sikkeler üzerindeki egemen kişi portreleri, ilk olarak cumhuriyetin sonlarında, Sezar ile başlar. İmparator portreleri önceleri idealize edilirken, sonraları çok gerçekçi portreler ortaya çıkmıştır..

Victoria (zafer) *Pax* (barış), *Libertas* (özgürlük) gibi kavramlar ve imparatorların erdemine işaret eden, *Virtus* (yüreklilik), *Iustitia* (adalet duyarlılığı), *Clementia* (ılımlılık), *Pietas* (Dindarlık) sikkelerin arka yüzlerinde sık görülen personifikasyonlardır. Sikkelerin arka yüzlerinde mitolojik öğelere de yer verilmiştir.

Sikkelerde kullanılan metaller genellikle altın, gümüş ve bakırdır. Gümüşe çoğunlukla bakır karıştırılmıştır; bunlar "*billon*" olarak tanınır. Saf bakır sikkelerin yanısıra, %85'i bakır olan bakır ve kalay alaşımı bronz ve pirinç, *orichalkum* (1/3'ü çinko, gerisi bakır) sikkeler vardır. Bakır ve alaşımlarının tümü "*aes*" olarak adlandırılmışlardır.

Darplarda, negatif sikke betimleri metal kalıplar üzerine çelik kalemle işleniyor, ön yüz kalıbı, bir *ambos* (örs) üstüne yerleştirildikten sonra sikkenin darbedileceği metal parçası (pul) bunun üstüne konuluyor, bunun üstüne de arka yüz kalıbı yerleştirilip, çekiçle bir ya da birkaç kez vurularak darp işlemi tamamlanıyordu. Bazen bu vuruşlar sırasında kayma olabildiği için seyrek de olsa çift konturlu sikke betimlerine rastlanmaktadır.

Roma sikkeleri genelde çok uzun süre tedavülde kalıyordu. Ancak, imparatorluk döneminde gümüş paraların sürekli değer kaybetmesi sonucu, eski saf ve ağır sikkeler tedavülden kaldırılmıştır. Eski sikkelerin *Saturnalia* Şenlikleri ya da başka bazı kutlamalarda, başka nesnelere birlikte armağan olarak dağıtıldığı konusunda Suetonius (Augustus 75.) bilgi verir.

Gümüş sikkelerdeki bozulma giderek artmış, M.Ö. 3. yüzyılın sonlarında gümüş kaplı bakır sikkeye dönüşmüştür.¹

2. Julius Klaudius Sülalesi Dönemindeki Tarihi Olaylar

Julius Klaudius adları, ilk beş Roma İmparatoru Augustus, Tiberius, Kaligula, Klaudius ve Nero için kullanılan bir ifadedir. M.Ö. 27 yılından 68'e kadar Roma İmparatorluğu'nu yönetmişlerdir. Hanedanın sonu Nero'nun intihar etmesiyle gelmiştir. Bu beş yönetici *Julius* ve *Claudius* ailelerinin evlilikleri ve evlatlıkları yoluyla birbirleriyle ilişkili hale gelmişlerdi. Zaman zaman Julius Sezar hanedanın kurucusu olarak gösterilse de, kendisi ne bir imparatordu ne de *Klaudius* ailesiyle bir bağlantısı vardı. Sülalenin kurucusu Sezar'ın evlat edindiği Augustus'tur.

İlk beş imparatorun yönetimleri birbirine benzemektedir. Hepsi de iktidara dolaylı ya da sonradan edinilen akrabalıklarla gelmiştir. Tümü Roma İmparatorluğu'nun topraklarını genişlettiler ve kapsamlı inşaat projelerini gerçekleştirmişlerdir. İmparatorlar halk tarafından sevilmiş, ancak senatörler tarafından kiskanılmışlardır. Romalı siyasetçiler "Cumhuriyeti" geri getirmek için onlara karşı suikast planları

---

¹ Baydur 1998, s. 9-12.

yapmışlar, Buna karşılık imparatorlar da iktidarları sorgulayanları idam ettirmiş ya da sürgüne göndermişlerdir. Bu nedenle senato sınıfından tarihçiler, Julius Claudius imparatorlarını kendi kendilerini yücelten, çılgın, sapık ve zorba olarak tanımlamışlardır.²

Tarihi açıdan imparatorluk dönemi, Octavian'ın, "Augustus" sıfatını aldığı M.Ö. 27 yılında başlamakla birlikte, sikke darbı açısından bu dönemin daha önce başlamış olduğu söylenebilir. M.Ö. 36 yılından sonra gücünün giderek artmasıyla Octavian sikkeleri egemen olmuştur. M.Ö. 31 yılında kazandığı *Aktium* Zaferi'nden sonra M.Ö. 29 ve 28 yıllarında yapılan kutlamalar nedeniyle çok miktarda sikke darbedilmiştir.³ Senato, M.Ö. 27 yılının 16 Ocak'ında Octavian'a "Augustus" sıfatını vermiştir. Bu tarihten sonra sikkeler üzerinde bu adla görülmektedir. İmparatorluk döneminde imparator isimlerinin önünde yer alan "imparator" sözcüğü, cumhuriyet döneminden bu yana, zafer kazanan komutanlara senato tarafından verilmekteydi. Sezar, M.Ö. 45 yılında kazandığı Munda Savaşı'ndan sonra bu ünvanı sürekli kullanma hakkını kazanmıştır. Bu ünvan varislerine de bırakabilmekteydi. Bu nedenle Julius Claudiuslar Sülalesi'nden (M.Ö. 27-M.S. 68) tüm imparatorlar, isimlerinin başında bu ünvanı kullanmışlardır. İmparatorların isimleri arasında yer alan "Caesar" sıfatı da diktatör Sezar'dan gelmektedir. İlk imparator ve Sezar'ın yeğeni olan Augustus, bu adı almış, sonraki imparatorlar da, yasal yoldan imparator olduklarını göstermek için isimleri arasında bu adı da kullanmışlardır. Hadrian'dan itibaren bu ad bırakılmış, ancak tahtın varisleri, yani imparator adayları tarafından kullanılmıştır.⁴

Roma sikkeleri üzerinde görülen, "Augustus"un kısaltması olan "AVG" deki "G" sayısı (AVGG ya da AVGGG), başta bulunan imparator sayısını göstermektedir. Geç Roma İmparatorluk Dönemi sikkelerinde "AVGGG" kısaltmasına sık rastlanır. Augustus'tan sonraki imparatorların tümü, Augustus'u kendi isimlerinden sonra ve başka ünvanlarından önce kullanmışlardır.⁵

Augustus'un M.Ö. 12 yılında aldığı "*Pontifex Maximus*" (Başrahip) ünvanı da, daha sonraki imparatorlar tarafından kullanılmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nden, İmparatorluk

---

² Tacitus s.1.

³ Baydur 1998, s. 29.

⁴ Baydur 1998 s. 30.

⁵ Baydur 1998 s. 30

Dönemi'ne süregelen memuriyetlerden biri de, "*Tribunicia Potestate*" (Halk Tribunluğu)'dir. Bunlar, yasa önerme hakkı olan kişilerdir ve her yılın 10 Ağustos'unda göreve başlamaktaydılar. Augustus'tan başlayarak bu yetki imparatorlardadır. Ancak her yıl 10 Aralıkta görev yenileniyordu. Sikkeler üzerindeki "TR.P" (*Tribunicia Potestate*) kısaltması yanındaki sayılar genellikle imparatorların egemenlik yıllarını göstermektedir.⁶ Konsüllük yetkisi de yenilediğinden, "COS" kısaltması yanındaki sayılar da, sikkelerin kesin tarihlendirilmesine olanak vermektedir. Çünkü elimizde hangi imparatorların hangi yılda kaçınıcı kez bu sanı aldığını gösteren listeler vardır. Augustus'un M.Ö. 2. yy.'da almış olduğu, "*Pater Patriae*" (Vatanın Babası) sanı, Tiberius dışındaki tüm ardılları tarafından da kullanılmış ve sikkeler üzerinde genellikle "PP" kısaltması ile gösterilmiştir.⁷

Augustus, imparatorluğunun büyük bir bölümünü Roma dışında, eyaletlerde geçirmiştir. Bu süre içinde Roma'dan başka eyaletlerde de sikkeleri darbedilmiştir.⁸ M.Ö. 19 yılında Augustus Roma'ya dönünce, Roma'da yeniden altın, gümüş ve bronz sikkeler darbedilmiştir. Cumhuriyetin sonunda ortadan kalkmış olan, sikkelerle ilgili üçlü komisyon üyelerinin adları yeniden görülmeye başlanmıştır.⁹ Augustus zamanında, yarım yüzyıllık bir aradan sonra değersiz metalden darplar yeniden canlanmıştır. Pirinç ve bakır sikkeler darbedilmiştir.¹⁰

Sezar'ın ölümünden az sonra Antoninus, Gallia'da (Fransa) Lugdunum (Lyon) Darphanesi'nde sikke darbettirmiş fakat sonraları bu darphane çalışmamıştı. Augustus M.Ö. 16 yılında Gallia'ya gittiğinde, darphane yeniden açılmış, altın ve gümüş sikkeler darbettirilmiştir. Augustus'un imparatorluğunun ilk yıllarında, Gallia eyaletlerinin bronz sikke gereksinimlerini "Nemausus" (Nimes) karşılarken, Lugdunum Darphanesi'nin yeniden açılmasıyla, bu darplar da Lugdunum'da yapılmaya başlanmıştır.¹¹

M.S. 14 yılında Augustus ölmüş ve tanrılaştırılmıştır. Kendisine ardıl seçtiği üvey oğlu Tiberius tahta geçmiştir. Tiberius, Augustus'un üçüncü ve son eşi olan Livia Drusilla

---

⁶ Baydur 1998 s. 30

⁷ Baydur 1998 s. 31.

⁸ Baydur 1998 s. 31.

⁹ Baydur 1998 s. 31.

¹⁰ Baydur 1998 s. 33.

¹¹ Baydur 1998 s. 33.

ile Ti. Claudius Nero'un oğludur. Augustus, kendi torunları ve manevi oğulları Gaius ve Lucius Caesar'ın ölümlerinden sonra Tiberius'u evlat edinmiş, *tribunluk* yetkisi ve ölümünden az önce de ordu üzerinde ve eyaletlerde yetki tanımıştır. Böylece güç, Tiberius'un elinde toplanmış oluyordu. Tiberius'un altın ve gümüş sikkeleri Lugdunum; *aes*'ler ise Roma Darphanesi'nde darbedilmiştir.¹² Tiberius, M.S. 9'da Pannonia'da ve daha sonra da Germania'da kazandığı başarılarından sonra *triumph* düzenleme hakkı kazanmıştır.¹³

Tiberius, iktidarının son yıllarında, torunu Gemellus henüz küçük olduğundan, 19 yılında ölen Germanicus'un oğlu Gaius Sezar'ı (Kaligula) ortak varis yapmıştı. M.Ö. 37 yılında Tiberius ölünce, Kaligula tahta geçti ve Gemellus'u öldürttü. Kaligula'nın altın ve gümüş sikkeleri Lugdunum Darphanesi'nde darbedilmiştir.¹⁴ Kaligula, yönetiminden duyulan hoşnutsuzluk sonucu tertiplenen bir suikastta öldürülmüş, (M.Ö. 41) ve anısı lanetlenmiştir (*Damnatio Memoriae*)¹⁵.

Kaligula'nın yerine geçen amcası Klaudius, çekingen bir insandı; sarayda hep geri plana itilmişti. Suikast sırasında sarayda saklandığı perdenin arkasında bulunarak karargâha götürülmüş ve imparator ilan edilmiştir.¹⁶ Klaudius'un değerli ve değersiz madenden sikkeleri arasındaki teknik ve üslup farkı, bunların ayrı darphanelerde darbedilmiş olduğunu göstermektedir.¹⁷ Klaudius, M.S. 50'de karısı Agrippina'nın etkisiyle, L. Domitius Achenobarbus adındaki üvey oğlunu evlat edinerek, Nero Claudius Caesar Drusus Germanicus adını vermiş, böylece de ardılını belirlemişti. Claudius, karısı Agrippina tarafından zehirlenerek öldürülmüş ve 54 yılında Nero tahta geçmiştir.¹⁸

Nero zamanında, 63-64 yıllarında sikke reformu yapılmış, *aureus*'lar, Roma ağırlık biriminin 1/42'si iken, 1/45'ine indirilmiş; *denar* ağırlıkları ise 1/84'ten 1/96'ya düşürülmüştür. Gümüş sikkeler de saflıklarını yitirmiş, sonraki imparatorlar

---

¹² Baydur 1998 s. 33.

¹³ Başkomutanın Capitol'de düzenlediği zafer alayı.

¹⁴ Baydur 1998 s. 35.

¹⁵ Baydur 1998 s. 36.

¹⁶ Baydur 1998 s. 36.

¹⁷ Baydur 1998 s. 37.

¹⁸ Baydur 1998 s. 37.

döneminde gümüş sikkelerdeki bu düşüş sürmüştür. Nero döneminden başlayarak değerli metalden sikkeler de, Roma Darphanesi'nde darbedilmeye başlanmıştır.¹⁹

Senato Nero yönetiminden hoşnut değildi. Komutanlar da artık kendisine güvenmiyorlardı. M.S. 68 de Batı eyaletlerinde ayaklanma belirtileri baş gösterince Nero, Roma'dan kaçmaya karar vermiş ve senato tarafından devlet düşmanı ilan edilerek 9 Haziran 68'de öldürülmüştür. Böylece, Augustus'la başlayan Julius Klaudius Sülalesi son bulmuştur.²⁰

3. Julius Claudius Sülalesi Darpları

3.1. Augustus (Gaius Octavius Thurinus/ Gaius Julius Sezar Octavianus M.Ö. 63 - M.S. 14)

Gaius Octavius Thurinus olarak doğmuş ve M.Ö. 44 yılında büyük amcası Julius Sezar tarafından evlat edinilmesinin ardından Gaius Julius Sezar Octavianus adını almış olan, M.Ö. 27 – M.S. 14 yılları arasında hüküm sürmüş, ilk Roma İmparatorudur. Sezar'ın MÖ. 44 yılında öldürülmesinin ardından onun varisi olmuştur. Ertesi yıl Octavius, Marcus Antonius ve Marcus Aemilius Lepidus'la birlikte güç birliğine giderek "İkinci üçlü hükümdarlık=*triumvirat*" olarak bilinen askeri diktatörlüğü oluşturdu. Bir *Triumvir* olarak, Octavianus konsüller Hirtius ve Pansa'nın ölümlerinin ardından konsül güçlerini elinde topladı ve kendini sürekli olarak seçtirerek Roma ve eyaletlerinin büyük bölümünü bir otokrat şeklinde oldukça etkili bir biçimde yönetti. Üçlü yönetim, hükümdarlarının arasındaki kişisel ihtiraslar sonucunda çöktü. Lepidus sürgüne gönderilirken, Antonius M.Ö. 31 yılında Octavianus'un ordusuna karşı kaybettiği Aktium Savaşı'nın ardından bir suikast sonucu öldürüldü.

İkinci üçlü hükümdarlığın sona ermesinden sonra, Octavianus Roma Senatosunun yetkisinde olan ancak pratikte kendi üzerinde topladığı idari güçler yardımıyla bir "Cumhuriyet" olarak tasarlanmış devleti birkaç yılda tek bir kişi tarafından yönetilebilecek hale getirmiş, "Roma İmparatorluğu" olarak bilinen yapı

---

¹⁹ Baydur 1998 s. 38.

²⁰ Baydur 1998 s. 39.

ortaya çıkmıştır. Ancak "İmparatorluk Makamı", hiçbir zaman Octavianus'dan evvel Sezar ve Sulla'nın sahip olduğu Roma diktatörlüğü gibi bir mevki olmamış, hatta Octavianus, Roma halkı "diktatörlük görevini üstlenmesini istediğinde" bu talebi geri çevirmiştir²¹. Yasal yoldan, Augustus, Senato tarafından kendisine ömür boyu verilen *tribün*, *sensor*, *konsül* gibi aslında seçimle elde edilen farklı güçleri üzerinde toplamıştır. Bağımsız gücünü, ekonomik başarılarına, yeni fethedilen yerlerden elde edilen kaynaklara, emekli ya da halen görevde olan askerlerin sadakatine, senato tarafından verilen şeref payelerinin yetkilerine ve insanların saygısına borçluydu. Augustus'un Roma lejyonlarının çoğunluğu üzerinde sahip olduğu hâkimiyet, Senato'ya karşı silahlı bir tehdit oluşturmasını sağlamış, senato kararlarına baskı yapabilmesinin önünü açmıştır. Senato muhalefetini silah yoluyla devre dışı bırakabilecek durumda olması karşısında, Senato Augustus'un mutlak liderliğine karşı ses çıkaramaz hale gelmiştir.²²

Augustus'un saltanatı, göreceli bir barış dönemi olan ve "*pax augustae*" ya da *Augustus Barışı* olarak adlandırılacak dönemin başlangıcı olmuştur. Sınırlarda sürekli devam eden savaşlar ve taht kavgasından çıkan ve "Dört İmparator Yılı= *tetrarchie*" olarak bilinen iç savaş dışında, Akdeniz dünyası iki yüzyıldan uzun bir süre barış içerisinde yaşamıştır. Augustus, Roma İmparatorluğu'nun sınırlarını genişletmiş, sınırları "bağımlı tampon devletler" yardımıyla güvenlik altına almış ve Partlarla diplomasi yoluyla barışı sağlamıştır. Roma vergilendirme sistemi düzeltilmiş, resmî bir kurye sistemi ile birlikte yeni yollar yapılmış, sabit bir ordu (ve küçük bir donanma) oluşturulmuş, Praetorian muhafızlığı kurulmuş resmî bir polis gücü ve Roma yangınlarıyla mücadele etmek için bir itfaiye gücü tesis edilmiştir. Roma şehri onun döneminde yeniden inşa edilmiştir. Başarılarını, günümüze kadar ulaşmış olan "*res gestae divi augusti*" adıyla kayda almıştır. 14 yılında ölümü üzerine, Augustus senato tarafından Romalıların ibadet etmeleri gereken bir tanrı ilan edilmiştir. Ünvanları olan Augustus ve Sezar, sonradan gelen tüm imparatorlarca kullanılmış ve *Sextilis* ayının adı onun anısına Augustus olarak değiştirilmiştir. Halefi, üvey oğlu Tiberius olmuştur.²³

---

²¹ Gruen 2005, s. 35.

²² Werner 2003, s.3.

²³ Werner 2003, s. 124.

3.1.1. Augustus'un Yaptırdığı Mimari Eserler ve Sikkelerdeki Betimlemeleri

Augustus ölüm döşeginde, "Roma'yı çamur içinde buldum; size mermerden bir şehir bıraktım" demiştir. Mermer, Roma'da Augustus öncesi dönemde de kullanılıyordu ancak Augustus dönemine kadar bir yapı malzemesi olarak bu kadar yaygın kullanılmamıştır.²⁴ Augustus Dönemi'nde inşa edilen anıtların bir kısmı sikkelere darp edilmiştir.

3.1.1.1. Tapınaklar

Augustus Dönemi'nden itibaren Roma tapınağı genel hatları ile Yunan tapınağı geleneğine dayanır. Tipik bir Yunan tapınağı, M.Ö. 7. Yüzyıldan başlayarak, Önü ya da her iki cephesi birden sundurmalı uzun bir kutsal mekân ve onu çevreleyen sütun sırasından oluşmakta ya da tapınağın tüm çevresi sütunlu galerilerle çevrilidir. Alçak taş bir platformdan üzerinde yer alan tapınağın çevresi de merdivenlidir. Aynı geleneğe dayanmakla beraber Roma tapınakları Yunan tapınaklarından farklı bir mantıkla ele alınmıştır. Yapılar yaklaşık olarak 2,7 ya da 3m. yüksekliğindeki azametli bir podyum üzerinde yükselir. Podyum üzerinde derin bir sütunlu sundurma yer alır. Yapının arka kısmının önemi artık kalmamıştır ve hatta buraya örülen ek bir duvarla sonraki dönemlerde Hıristiyan kiliselerinde karşımıza çıkan ön avlu ya da avlu ilişkisine benzer bir şekilde yapı, bir forum ya da bir kutsal alanla (*temenos*) birleştirilir. Roma tapınaklarının ana işlevi, gerek dini törenlerde, gerekse yüksek podyumdan halka hitap gibi daha dünyevi işler sırasında podyum önünde toplanan kalabalığı etki altına almaktır. Bu, merkezde yer alan iki yanlı platformlu bir merdiven ya da Lepcis Manga'daki Roma ve Augustus Tapınağı'nda olduğu gibi hemen hemen gizli yan merdivenler vasıtasıyla sağlanmıştır²⁵.

Roma tapınakları, avluların ortasında ya da gerisinde ama hep tam ekseninde yer alacak şekilde yapılmışlardır. Bu avlulara toplantı ve pazaryeri olan agoranın karışığı olarak Roma'da "forum" adı verilir. Özellikle imparator forumları çok görkemli komplekslerdir.

---

²⁴ Bunson 1994,. s. 34.

²⁵ Wheeler 1997, s. 86.

3.1.1.1.1. Mars Ultor Tapınağı (Lev. 1, Res. 1; Lev. 5, Kat. 1- 5.)

3.1.1.1.1.1. Mimarisi (Lev. 1, Res. 1.)

Augustus Forumu'nda yer alan tapınak, Augustus tarafından inşa edilmiştir. merdivenli bir podyumun üzerinde yer alıyordu ve cephesi altı sütunla süslenmişti. Uzun olan *cella'sı* içerisinde Mars ve Venüs'e ait birer heykel bulunan apsis ile sona eriyordu. Tapınağın her iki yanında da, *exedrae* olarak adlandırılan yarım daire şeklinde iki oda bulunuyordu.²⁶

3.1.1.1.1.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev. 5, Kat. 1- 5)

Ön yüzde daima imparatorun sağa ya da sola dönük portresinin profilden gösterildiği sikkelerde, Mars Tapınağı daima arka yüze darp edilmiştir.

Askeri gücü vurgulaması nedeniyle Augustus Dönemi'nin önemli tapınaklarından biri olan Mars Tapınağı sikkelerde Kat 1 hariç daire planlı gibi betimlenmiştir. Kubbe şeklindeki çatısı sikkelerde genellikle aslına uygun bir şekilde betimlenmiş olup (Lev. 5, Kat 2- 5), daire şeklindeki bir planının algılanması sağlamaktadır. Ancak nadiren mimarisine uygun bir şekilde, kırma çatılı, cephesinde alınlık olan bir tapınak şeklinde de ifade edilmiştir (Lev. 5, Kat.1). Bazı darplarda girişin olduğu yönden bakıldığında, çatının iki yanında, alınlık köşelerindeki köşe akroterleri gibi vurgulanmış çörtlenler görülmektedir (Lev. 5. Kat 2- 5). Tepe akroterine benzeyen süslemelerinde kullanılması söz konusudur (Lev. 5, Kat 4). Ancak bazı darplarda çatının kenarını çevreleyen çörtlenler kolaylıkla algılanmaktadır (Lev. 5, Kat. 3- 5).

Sikkelerde genellikle üç basamaklı bir krepisi olan tapınak (Lev. 5, Kat 1. - 4), nadiren (Lev. 5, Kat. 5.) dört basamaklı bir krepisle de betimlenmektedir. Tapınak betimlemesinin daire şeklinde çerçevesiz (Lev. 5, Kat 1. 3.) ya da çerçevesiz bırakıldığı (Lev. 5, Kat 2. 4. 5.).örnekler vardır.

---

²⁶ Coarelli 1975, s. 109.

Hexastyle, yani altı sütunlu bir tapınak olmasına karşın Mars Tapınağı bazı sikkelerde girişin iki yanında yer alan (Lev. 5, Kat. 2. 4.) ikişer sütun, bazen de üçer sütunlu (Lev. 5, Kat 1. 3. 5.) olarak darp edilmiştir. Sütun kaideleri ve sütun başlıkları algılanabilmektedir. Sütun başlıklarının detayları çok iyi algılanamamakla beraber konturlarının yukarı doğru genişlemesi nedeniyle, aslına uygun olarak, Korint düzeninde betimlendiği anlaşılmamaktadır. Antik Yunan kökenli bir mimari düzeni olan Korint düzeni, Augustus çağı ve Roma'nın İmparatorluk döneminin baskın mimari üslubu olmuştur. Suetonius, Roma'nın Augustus ve Agrippa tarafından Klasik Yunan modeli uyarınca düzenlenmeden önce bir İmparatorluk başkenti olmak için uygunsuz olduğundan bahseder.²⁷

Girişte çıplak olarak, Jüpiter yıldırım demeti ve mızrak (Lev. 5, Kat. 1), Mars başında miğfer, elinde mızrak, *septa*, mızrak üstünde *Viktoria* (Lev. 5, Kat. 2) gibi tamamlayıcı detaylar ya da Mars olmaksızın tapınak içinde *septa* ya da mızrak üzerinde *aquila* (kartal) (Lev. 5, Kat 2. 3. 5.), standartlar (Lev. 5. Kat. 3. 5), tapınak içinde savaş arabası, defne dalı, mızrak üstünde kartal (Lev. 5, Kat 4) gibi savaşa ve savaşta başarıya işaret eden sembollerle betimlenmiştir. Defne dalının varlığı ise Augustus'un *Pax Romana* sloganına işaret etmektedir.

Bazı darplarda tapınağın iki yanında (Lev. 5, Kat 1. 3- 5), bazılarında ise tapınağın kaidesinin altında (Lev. 5, Kat 2.) yazıtlar yer almaktadır.

3.1.1.1.2. Olimpia Zeus Tapınağı (Lev. 1, Res. 2; Lev. 5, Kat. 6)

3.1.1.2.1.1. Mimarisi (Lev. 1, Res. 2)

Olympia Zeus Tapınağı Yunanistan'da, Peleponnesus'un batısında Elis Bölgesi'nde, bir kült yeri olan ve Olympia şehrinde inşa edilmiştir. Olimpia Zeus Tapınağı, 68 x 28m. ölçülerinde, 6 x 13 sütunlu, *Dor* düzeninde, *Peripteral* bir tapınaktır. Mimari öğeleri kireç taşından ve üstü sıvalıdır; heykeltıraşlık eserleri ise mermerdendir. *Cella*, içeride yan duvarlara yakın iki sıra sütunla, üç kısma ayrılmıştır. Tapınak mimarı, Elisli Libon'dur. İnşasına M.Ö. 470 yılında başlanan bina, M.Ö. 465 te büyük

---

²⁷ Bunson 1994, s. 34.

ölçüde tamamlanmıştır. Ancak, Paros mermerinden yapılmış olan alınlık heykelleri ve *metop* kabartmalarının yapımı M.Ö. 456 ya kadar sürmüştür²⁸. Tapınak, içerisinde yer alan ve dünyanın yedi harikasından bir sayılan *akrolit* Zeus heykeli heykeltıraş Pheidias, tarafından yapılmıştır

3.1.1.2.1.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev. 5, Kat. 6)

Ön yüzde daima imparatorun profilden portresinin gösterildiği sikkelerde, Olimpia Zeus Tapınağı daima arka yüze darp edilmiştir.

Klasik Devir'de önemli bir kült merkezi olan Olympia'daki Zeus Tapınağı Augustus'un dini değerlere (*pietas*) önem veren bir yönetici olduğunu vurgulaması açısından sikkelere darp edilmiştir. Sadece Yunanistan'da darp edilmiş olan bu sikkeler Augustus'un İtalya dışındaki topraktaki kültlere saygısını vurma, Yunan kökenli kültlere verdiği önemi vurgulaması, *Pax Romana* söylemine hizmet etmesi açısından da önem taşımaktadır.

Dikdörtgen planlı ve kırma çatılı bir tapınak olan Olimpia Zeus Tapınağı sikkelerde de aslına uygun bir görüntü ile darp edilmiştir (Lev. 5. Kat. 6).

Peripteros planlı tapınağın giriş tarafındaki dar cephesi sikkelere konu olmuştur. Altı sütun ve alınlıktan oluşan cephe, yarım palmet şeklindeki iki köşe ve palmet yaprağı şeklindeki bir orta akroterle bezenmiştir. Sikkedeki alanın darlığı nedeniyle alınlığın mitolojik kabartmaları yerine bir kalkan kabartması yerleştirilmiştir. Sütun kaideleri ve sütun başlıkları algılanabilmektedir. Sütun başlıkları aşsına uygun olarak dor düzenindedir.

Tapınak üç basamaklı bir *krepidoma* üzerinde yükselmektedir. Tapınağın sağında ve solunda yazıt, çevresinde ise bir boncuk dizisi şeklinde bir daire vardır.

---

²⁸ Boysal Y. Grek Klasik Devir heykeltıraşlığı. Ankara 1966, s. 22.

3.1.1.2. Zafer Takları

3.1.1.2.1. Aktium /Oktavian/Augustus Takı (Lev. 2, Res. 3; Lev 5. 6, Kat. 7- 12)

3.1.1.2.1.1. Mimarisi (Lev. 2, Res. 3)

Roma İmparatoru Augustus'un Roma forumunda bulunan zafer takı. M.Ö. 29 yılında, Augustus'un M.Ö. 31 yılında yapılan Aktium savaşında Antonius ve Kleopatra'ya karşı kazandığı zaferin anısına tek geçitli bir tak inşa edilmiştir. Bu kemer M.Ö. 19 yılında üç gözlü olarak genişletilmiştir.

Tak, Vesta tapınağının yanında, Kastor ve Pollux Tapınağı ve Sezar Tapınağı arasında yer almaktaydı. Aynı yerde 1546 yılındaki kazılarda bulunan çok sayıda yazıttan anıtın Augustus'a adandığı anlaşılmış ve böylece kime ait olduğu kesinleşmiştir.

Zafer takından günümüze çok az kalıntı ulaşmış olsa da, neye benzediği dönemin sikkelerinden anlaşılabilir. Roma'da yapılan üç geçide sahip ilk kemerdir ve bu özelliği ile Septimius Severus kemeri ve daha sonra Konstantinus kemere örnek teşkil etmiştir.²⁹

Orijinal yüksekliği 10.40m. olan kemerin genişliği 8.84m.dir. Kemerin iki cephesinde de Kilit taşı üzerinde birer *bukranion*, Zafer takının en üst kısmında bulunan mazgalların altında ve alınlığın üzerinde kalan kısımda 4 tanrı-tanrıçanın büstleri bulunmaktaydı. Bu kısmın orta bölümünde Neptün ve Minerva'nın büstleri yer almaktayken, bu bölümün iki yanında Jupiter ve Apollon'un büstleri vardı.³⁰

3.1.1.2.1.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev. 5. 6, Kat. 7- 12)

Ön yüzde imparatorun daima profilden sağa ya da sola dönük portresinin gösterildiği sikkelerde, Zafer takı (Tek-üç geçit) daima arka yüze darp edilmiştir.

²⁹ Leicester 1946 s. 52, 59.

³⁰ Coarelli 1975, s. 86-87.

3.1.1.2.1.2.1. Tek Geçitli (Lev. 5, Kat. 7. 8)

Genç Oktavian'ın başarısını vurgulayan, onun da dâhil olduğu “*triumvirat*” döneminde basılmış olan sikkelerde tak'ın en eski biçimi olan tek kemerli zafer takı betimlenmiştir.

Tek geçitli betimlerde zafer takı, geniş tek geçitli bir tak olarak betimlenmiştir. Zafer takının ayaklarına asılmış zafer çelenkleri ile kemerin köşelerindeki *Viktoria* kabartmaları takı süslemektedir. Takın üstündeki *Quadriga* ise cepheden gösterilmiş, olup, Oktavian arabayı sürmektedir.

Tek geçitli betimlerde sadece arşitravda IMP CAESAR yazıtı yer almaktadır.

3.1.1.2.1.2.2. Çift Geçitli (Lev. 5, Kat. 9)

Eyalet baskısı olan çift geçitli zafer takı, orijinali tek, daha sonraki evrede üç geçitli olan Augustus'un, erken dönem sikkelerindedir. Oktavian takın üzerindeki *quadrigayı* sürmektedir. Yandan görünen *quadriga'nın* üstünde arabayı süren Oktavian bir Viktorya tarafından taçlandırılmaktadır.

İki geçitli zafer takında yazıtlar takın çevresinde yer almaktadır.

3.1.1.2.1.2.3. Üç Geçitli (Lev. 5. 6, Kat. 10. 11. 12)

Üç geçitli betimlenmiş Aktium /Oktavian/Augustus takında ortak tek özellik geçit sayısıdır. Geçitlerin yükseklikleri ve kemerleri üstü farklı şekillendirilmiştir. Ortada bir attikası olan yanlarda ise kırma çatı ile sonlandırılmış örnekler olduğu gibi (Lev. 6, Kat. 12.) Üstü düz olarak kapatılmış üç geçit de görülmektedir (Lev. 5-6; Kat. 10- 11) Tüm örneklerde ortada Oktavian tarafından sürülen *quadriga* bulunmaktadır.

Bazı darplarda cepheden gösterilmiş olan (Soldaki ay yandan) *Quadriga* içinde olan Oktavian'ı sağda ve soldaki figürler standart, kartal ve yay ile çevrelemekte iken (Lev.

5-6, Kat. 10-11.), bazılarında ise Augustus cepheden gösterilmiş quadriga içinde, ortada diğerlerinden daha yüksek olan geçidin üstünde elinde defne dalı ve *septa* ile yer almaktadır. Yanında daha alçak olan geçitlerin üstünde de birer figür bulunmaktadır. (Lev. 6, Kat. 12)

Yazıtların anıtları çevrelediği bu sikkelerde yazıtların çevresi de bazen daire (Lev. 5, Kat. 7. 8. 10), bazen inci dizisi (Lev. 6, Kat. 12), içine alınmış, bazen de sınırlama yapılmamıştır (Lev. 5. 6, Kat. 9- 11).

3.1.1.3. Sunaklar

3.1.1.3.1. Lugdunum Sunağı (Lev. 2, Res. 4; Lev 6, Kat. 13)

3.1.1.3.1.1. Mimarisi (Lev. 2, Res. 4)

Lugdunum (Lyon), Fransa'nın güneydoğu tarafında yer alan bir kenttir. Lugdunum Sunağında, Roma ve Augustus kültürünü kutlamak için buluşan üç Galyalıyı (Pan-Galyalı) betimlenmiştir. Sunak Augustus dönemine aittir.

3.1.1.3.1.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev 6, Kat. 13)

Ön yüzde profilden sağa dönük Augustus büstü, arka yüzde ise iki yandan *tropheum* ile sınırlandırılmış bir sunak betimlenmiştir. Sunağın cephesinde ortada zafer sembolü olan bir çelenk (*corona civica*), çelengin iki yanında defne dalları defne dallarının yanlarında iki figür bulunmaktadır. Sunağın üstünde ise yan yana iki figür, bellerine kadar görülmektedir. Sunağın altında yazıt ve tüm betimlemeleri çevreleyen bir inci dizisi vardır.

3.1.1.3.1. Ornate Sunağı (Lev. 6, Kat.14)

3.1.1.3.1.1. Mimarisi

Roma'da inşa edilen sunak, Augustus tarafından M.Ö. 19'da yaptırılmıştır. Günümüze ulaşmayan sunağın mimarisi hakkındaki bilgilere, o dönem sikkeleri üzerindeki betimlemeleri ile ulaşmaktayız.

3.1.1.3.1.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev. 6, Kat.14)

Ön yüzde profilden büst şeklinde *Fortuna Victrix* ve *Fortuna Felix* personifikasyonları, arka yüzde ise cephesi yazıt ile süslü, platformunun köşelerinde koç başları olan bir bir sunak bulunmaktadır. Sunağın çevresi yazıt ve inci dizisi ile çevrilmiştir.

3.1.1.4. Şehir Kapısı

3.1.1.4.1. Emerita Şehrinin Kapısı (Lev. 6, Kat. 15)

3.1.1.4.1.1. Mimarisi

Antik Emerita kenti, İspanya'da Lusitania eyaletinin başkentidir. Modern adı Merida'dır. Emerita, Augustus (Octavian) zamanında M.Ö. 25 yılında kurulmuştur. Kent Roma dünyasının en önemli kültür merkezlerinden biridir. Kente giriş çıkışı sağlayan sağlam ve korunaklı kapısı,, zamanın Roma sikkelerine konu edilmiştir. Kapı, Augustus tarafından yapılmıştır. Daha o dönemlerde yok olan kapının, varlığını, Augustus dönemi sikkelerinden öğrenmekteyiz.

3.1.1.4.1.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev. 6, Kat. 15)

Ön yüzde profilden sağa dönük Augustus başı arka yüzde ise Emerita şehrinin kapısı ve şehir surlarının bir kısmı görülmektedir. Betimlemelerin çevresi yazıtlarla çevrilidir.

3.2. Tiberius (Tiberius Caesar Augustus- MÖ 42- M.Ö. 37)

Tiberius, Augustus'un M.Ö.14 yılında ölümünün ardından Roma İmparatorluğu tahtına çıkan ikinci Roma İmparatorudur. Livia Drusilla'nın oğlu olan Tiberius, doğuştan "Klaudius" Ailesi'nin mensubuydu. Annesi, babasından boşanarak, M.Ö. 39 yılında Octavian/Augustus ile yeniden evlenmiştir. Tiberius, sonradan Augustus'un kızı ve üvey kız kardeşi Julia ile evlenmiş ve ardından Augustus tarafından evlat edinilerek "Julius" Ailesi mensubu olmuştur. Tiberius'un ardından gelen imparatorlar bu iki aile arasındaki karışımı gelecek 40 yıl boyunca devam ettirmişlerdir. Tarihçiler de bu hanedanı Julius Klaudius Sülalesi olarak adlandırmışlardır. Tiberius, Pannonia, İllirya, Rhaetia ve Germania'daki seferleriyle kuzeydeki sınırların

temellerini atmış, Antik Roma'nın en büyük generallerinden birisiydi. Ancak, imparator olmayı hiçbir zaman gerçekten istememiş karamsar, içine kapanık ve kasvetli bir yönetici olarak bilinmektedir. Yaşlı Plinius tarafından *tristissimus hominum* yani "insanoğlunun en kasvetlisi" olarak adlandırılmıştır. Tiberius'un oğlu Julius Sezar Drusus'un 23 yılında ölmesinin ardından, saltanatının kalitesi azalmış ve terörle sona ermiştir. 26. yılında Tiberius kendi kendine Roma'dan gönüllü sürgüne gitmiş ve yönetimi ahlaksız bilinen Praetorian Prefect'leri Lucius Aelius Sejanus ve Quintus Naevius Sutorius Macro'nun ellerine bırakmıştır. Tiberius'un ölümünden sonra evlatlık oğlu Gaius (Kaligula) tahta çıkmıştır.³¹

3.2.1. Tiberius'un Yaptırdığı Mimari Eserler ve Sikkelerdeki Betimlemeleri

3 2.1.1. Tapınaklar

3.2.1.1.1. Konkordia Tapınağı (Levha 3, Res. 5; Lev. 6. Kat. 16)

3.2.1.1.1.1. Mimarisi (Levha 3, Res. 5)

Tiberius yaşayan bir tanrı olarak tapınılmayı reddetmiş ve kendi onuruna sadece Smyrna'da (*İzmir*) bir tapınak kurulmasına izin vermiştir.³² Konkordia Tapınağı Forum Romanum'dadır. Uyum ve birliğin sembolü olan Konkordia'ya tapınmak için M.Ö. 376 tarihinde Marcus Furius Camillus tarafından yaptırılmıştır. Daha sonra yıkılan tapınak M.Ö. 7.'de Tiberius tarafından onarılmaya başlanmış; M.S. 10'da tamamlanmıştır. Etrafı 34 tane Dorik stilde sütunla çevrili olan tapınak, 45m. genişliğinde ve 24m. derinliğindedir. Tapınağın önünde, yaklaşık olarak tapınağın derinliğine yakın ölçülerde ve 30m. genişliğinde bir podyum yer almaktadır. Podyum, Korint üslubunda 3 x 6 sütun sayısına sahiptir. Tapınağın ön cephesinde 2 adet pencere açıklığı bulunmaktadır. Sikkeler üzerinde görülmeyen bu pencere açıklıklarının varlığı, tapınağın kazıları sonucunda anlaşılmıştır. M.S. 579'da Hıristiyan bazilikasına çevrilmiştir. 6.yüzyılda da bir manastıra dönüştürülmüştür. Bu nedenle bu tapınak yıkılmadan, fazla değiştirilmeden günümüze kadar kalabilmiştir.³³

---

³¹ Plinius, s. 23.

³² Plinius, s. 55-56.

³³ Coarelli 1975, s. 53, 57, 75-76.

3.2.1.1.1.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev. 6, Kat. 16)

Sikkenin ön yüzünde Konkordia tapınağının cephesi, arka yüzde ise SC sikkenin ortasını doldurmaktadır. Arka yüzde yazıt bir çerçeveye alınmıştır.

Cephesi üç kanatlı olarak betimlenmiş olan tapınağın orta kanadında altı sütun (*hexstyle tapınak*) bulunmaktadır. Cephede girişte sola doğru dönük Konkordia, onun solunda Hercüles - sağında Merkür bulunmaktadır. Tapınağın orta kanadı bir kırma çatı ile örtülü olup, çatının üstünde Jupiter, Juno, Minerva ve bu heykellerin iki yanında Victorialar yer almaktadır. Yan kanatlar ise birbirinin aynı olup, düz çatıyla sonlandırılmıştır. Bu kanatlarda birer pencere de görülmektedir. Orta kanatta, girişe dört basamakla ulaşılmaktadır.

3.2.1.2. Sunaklar

3.2.1.2.1. Lugdunum Sunağı (Lev. 2, Res. 4; Lev. 6, Kat. 17- 20)

3.2.1.2.1.1. Mimarisi (Lev. 2. Res. 4)

Bkz. Augustus Lugdunum Sunağı.

3.2.1.2.1.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri

Ön yüzde profilden sağa ya da sola dönük Tiberius Portresinin bulunduğu Lyon Sunağı sikkelerinde, sunak daima arka yüzde yer almaktadır. Sunağın iki yanında çelenk taşıyan *Viktoria*'ların yer aldığı sunak cephesinde de ortada bir *corona civica*, onun sağ ve solunda defne dalları ve birer çıplak erkek figürü bulunmaktadır.

Sunağın altında yazıt üstünde iki figür bellerine kadar ve sağlı sollu üçer figürün başları(?) bulunmaktadır (Lev. 6, Kat 17- 20). Lyons Sunağının darp edildiği sikkeler Tiberius'un Augustus zamanında basılmış sikkeleridir. Bu sikkelerde yazıtların ve sunağın çevresi de bazen inci dizisi (Lev. 6, Kat. 18, 19, 20), içine alınmış, bazen de sınırlama yapılmamıştır (Lev. 6, Kat. 17).

3.2.1.2.3. Providentia Sunağı/Büyük Sunak (Lev. 7, Kat. 21)

3.2.1.2.3.1. Mimarisi

Basireti, ileri görüşlülüğü sembolize eden *Providentia*'ya ithaf edilen Sunak, Augustus'un ölümü üzerine Tiberius tarafından Roma'da yaptırılmıştır. Günümüze ulaşmayan sunağın mimarisi hakkındaki bilgiyi, sikkeler üzerine darbedilen betimlemelerinden edinebilmekteyiz.

3.2.1.2.3.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev. 7, Kat. 21)

Ön yüzde profilden Tiberius Portresinin bulunduğu Providentia Sunağı sikkelerinde, sunak daima arka yüzde yer almaktadır.

Yüksek bir podyum üzerinde yer alan sunak cepheden betimlenmiştir. Oldukça yüksek olan sunağın yüksek bir arşitravı vardır. Bu arşitravın üst köşelerinde akroter benzeri mimari öğeler görülmektedir. Eni yüksekliğine yakın olan cephede iki kanatlı kapı bir kapı bulunmaktadır. Kapıları kapalı olan sunağın yanında ve altında yazıt vardır. Sunak ve yazıt inci dizisi şeklinde dairesel bir çerçeveye alınmıştır.

3.3.Gaius (Kaligula) (Gaius Julius Sezar Augustus Germanicus M.S. 12 – M.S. 41)

Daha çok Kaligula= çizmecik takma adı ile bilinen Gaius, 37-41 yılları arasında görev yapmıştır, Aşırı savurganlığı, tuhafılığı, ahlaksızlığı ve acımasızlığıyla tanınmıştır. Kendi muhafızlarının birkaçı tarafından 41 yılında öldürülmüştür. Romalı tarihçi Suetonius, "*Sezarların hayatı*" adlı eserinde döneminin en ünlü olaylarını anlatır.³⁴ Günümüze ulaşan kaynaklar, Kaligula'nın zalimliği ve var olduğu iddia edilen deliliği üzerinedir. Bu kaynaklar, özellikle Suetonius, ne kadar kapsamlı olurlarsa olsunlar sansasyonel ve önyargılı oluşları nedeniyle modern araştırmacılar arasında bir tartışma konusudur. Sık sık bu dönemin en tarafsız tarihçisi olarak gösterilen Takitus'un, Kaligula'nın saltanatı hakkında yazdıkları maalesef kaybolmuştur.

---

³⁴ Suetonius, s. 9.

3.3.1. Gaius'un Yaptırdığı Mimari Eserler ve Sikkelerdeki Betimlemeleri

Gaius tapınakta fırsat buldukça giyinir ve kendisini bir tanrı gibi takdim eder ardından huzurunda bulunanların kendisini benimseyerek onaylamalarını talep ederdi. Tanrılaştırılmış İmparator Kültü'nün doğası, imparatorun çevresindeki ruhun onore edilmesinden doğrudan Gaius'un kendisine tapınılmasına doğru değişti. Bunun gibi, Gaius'un politikaları, sadece külte bağlı uygulamalara değil İmparatorluğun tamamındaki dinsel uygulamalara etki etti. Gaius kendini yaşayan bir tanrı olarak ilan etti. Birçok heykelin başları, kadın heykeli de dâhil, Gaius'un başıyla yer değiştirdi bu heykellere Hellenistik yönetici kültüne benzer şekilde ibadet edilmesi söz konusu oldu.

3 3.1.1. Tapınaklar

3.3.1.1.1. Divus Augustus Tapınağı (Lev. 7, Kat. 22- 25)

3.3.1.1.1.1. Mimarisi

Forum Romanum'dadır. Ölümünden sonra tanrılaştırılan İmparator Augustus adına Tiberius ve Livia tarafından Augustus adına yaptırılmıştır. ilk inşası M.S. 37'de tamamlanan tapınak, M.S. 89 - 90 ve M.S. 150 yıllarında onarım görmüştür. Tapınak 248 yılında tamamen yıkılmış, taşları çevre binaların yapımında kullanılmıştır. Bugün yapının yerinde herhangi bir kalıntı bulunmamaktadır.

3.3.1.1.1.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev. 7, Kat. 22- 25)

Ön yüzde daima sola doğru dönük olarak oturan *pietas* figürü sağ elini öne doğru uzatmış elinde patera tutar şekilde betimlenmiştir. Sol kolu ile giysili küçük bir kadın heykeline dayanmış durumdadır. Başlı örtülü uzun, giysiler içinde bir sandalyeye oturmuş olarak ifade edilmiş olan *pietas*'ın etrafı yazıtla çevrili olup, yazıtın çevresinde de daire şeklinde inci dizisi vardır.

Arka yüzde yer alan Divus Augustus Tapınağı betimlemelerinin tümü birbirine benzemektedir. Kondisyonu iyi olan örneklerde (Lev. 7, Kat. 25) cephede iyon

düzeninde altı sütunu ve alınlığı tüm sikkelerde algılanabilen tapınağın zengin detayları açıkça görülebilmektedir.

Gaius'un tapınak girişinde, elinde *patera* ile sola dönük şekilde sunağa Divus Augustus için sunu yaptığı, bu sunu sırasında sağında ve solunda kurban hayvanları (Boğa) getiren kısa giysili iki yardımcısının olduğu görülmektedir. Arka plandaki tapınağın alınlığının köşelerine asılmış *girland* tapınağın cephesine doğru yarım daire şeklinde sarkmakta olup, uçları tapınağın köşelerinden aşağı doğru sarkmaktadır (Lev.7. Kat. 22- 25).

Alınlığı; Mars, Aeneas, Anchises and Ascanius ve iki Viktorya'nın heykelleri süslemektedir. Yazıt tapınağın sağında ve solunda yer almaktadır.

3.3.1.1.3. Providentia Sunağı/Büyük Sunak (Lev. 7, Kat. 26. 27)

3.3.1.1.3.1. Mimarisi

Bkz. Tiberius Providentia Sunağı/Büyük Sunak

3.3.1.1.3.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev. 7, Kat. 26. 27.)

Ön yüzde profilden Divus Augustus Portresi'nin bulunduğu Providentia Sunağı sikkelerinde, sunak daima arka yüzde yer almaktadır.

Yüksek bir podyum üzerinde yer alan sunak cepheden betimlenmiştir. Oldukça yüksek olan sunağın yüksek bir arşitravı vardır. Bu arşitravın üst köşelerinde akroter benzeri mimari öğeler görülmektedir. Eni yüksekliğine yakın olan cephede iki kanatlı kapı bir kapı bulunmaktadır. Kapıları kapalı olan sunağın yanında ve altında yazıt vardır. Sunak ve yazıt inci dizisi şeklinde dairesel bir çerçeveye alınmış, ya da çerçevesiz bırakılmıştır.

3.4. Klaudius (Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus M.Ö. 10 - M.Ö. 54)

Julius Klaudius sülalesinin dördüncü imparatorudur. 24 Ocak 41'den, 54 yılında ölümüne kadar hüküm sürmüştür. Drusus ve Küçük Antonia'nın oğlu olarak Galya'da

Lugdunum'da (Lyon) doğmuştur. İtalya dışında doğmuş ilk Roma imparatorudur. Klaudius imparator olmasına pek ihtimal verilmeyen biriydi. Anlatılanlara göre bir sakatlığı vardı ve 37 yılında yeğeni Gaius'la birlikte konsül olana kadar ailesi kendisini kamu görevlerinden uzak tutmuştur. Bu sayede Kaligula'nın suikasta kurban gitmesinden sonra ailesinin hayatta olan tek yetişkin erkeği olarak imparator ilan edilmiştir.

Siyasetteki tecrübesizliğine rağmen Klaudius becerikli bir yönetici olduğunu ispatlamış ve bayındırlık işlerinde büyük faaliyetlerde bulunmuştur. Hükümdarlığı sırasında imparatorluk genişlemiş Trakya, Moritanya, Noricum, Pamfilya, Likya, Yahudiye bölgeleri ve Britanya fethedilmiştir.

Hukuka kişisel bir ilgi duymuş, duruşmalara başkanlık etmiş ve yeri geldiğinde günde yirmi kanun çıkarmış ancak yönetimi boyunca özellikle soylular tarafından zayıf biri olarak görülmüştür. Birçok senatörün ölümü yüzünden Klaudius sürekli olarak konumunu güçlendirmek durumunda kalmış, kendisi de öldürülmüştür.

3.4.1. Kladius'un Yaptırdığı Mimari Eserler ve Sikkelerdeki Betimlemeleri

3 4.1.1. Zafer Takları (Lev. 7, Kat. 28. 29. 30)

Klaudius hükümdarlığı boyunca başkentte olsun, diğer eyaletlerde olsun birçok bayındırlık işi başlatmıştır. Sikkelere yansıyan ise özellikle de *Britanicus* (Britanya Fatihi) sıfatını kazandığı günümüz İngiltere'sinin fethini anımsatan zafer takları olmuştur.

3.4.1.1.1. Mimarisi

Günümüze gelememiş Taklar hakkında sikkelerden bilgi edinmekteyiz.

3.4.1.1.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri

3.4.1.1.2.1. Tek Geçişli (Lev. 7, Kat. 28, 29)

Ön yüzünde profilden Klaudius başının yer aldığı sikkenin arka yüzünde tek kemerli tak vardır.

Takın üstünde Klaudius'un heykeli, atı yandan; kendisi atın üstünde, cepheden betimlenmiştir ve İmparatorun iki yanında *tropeum*'lar bulunmaktadır(Lev. 7, Kat. 28. 29). Bazı sikkelerde geniş kemerin iki yanından dışarı doğru taşmış olan takın attikasındaki yazıt Britania zaferine işaret etmektedir (Lev. 7, Kat. 28),bazılarında ise dar bir geçit ve takın genişliğini aşmayan bir attika, attikada ise farklı mimari öge ve dekoratif elemanlar (Alınlık, kabartma kalkanlar) bulunmaktadır (Lev. 7, Kat. 29) ve (Lev. 7, Kat. 28)' de takın cephesinin yanı sıra, derinliği de algılanabilmektedir. Buna karşın, (Lev. 7, Kat. 29)' da sadece cephe algılanmaktadır. Dört sütunla üçe bölünmüş cephenin, ortadaki geçit, geçidin sağında ve solunda ise duvarlar vardır. Geçit, takın oturduğu zeminin de aşağısındadır. Anıt yazıtla çevrilidir.

3.4.1.1.2.2. Çift Geçitli (Lev.7, Kat. 30)

Ön yüzünde profilden Klaudius başının yer aldığı sikkenin arka yüzünde çift kemerli bir tak vardır.

İki dar kemerli zafer takının attikası boyunca yazıt bulunmaktadır. Takın üstünde Klaudius sola dönük olarak oturmaktadır. Oturan Klaudius'un sadece belden yukarısı görülmektedir ve elinde bir *septa* vardır. Arka planda şehir surlarına ait kuleler ve alınlığı görülen bir yapı bulunmaktadır.

3.5. Nero (Nero Klaudius Sezar Augustus Germanicus M.S. 37 –M.S. 68)

Julius Klaudius Sülalesinin beşinci ve son Roma İmparatoru.Nero, büyük amcası Klaudius tarafından tahtın vârisi olarak evlatlık edinilmiştir. Nero Klaudius Sezar Drusus olarak, İmparator Klaudius'un ölümünün ardından, 13 Ekim 54'de Roma tahtına oturmuştur. M.S. 54-68 yılları arasında İmparatorluğu yöneten Nero, saltanatı boyunca dikkatini daha çok diplomasi, ticaret ve imparatorluğun kültürel sermayesinin artırılması üzerine yöneltmiştir. Tiyatrolar yapılmasını emretmiş ve

atletizm yarışmaları düzenlemiştir. Popüler tarihçiler Nero'yu çapkın ve zorba olarak ve Hıristiyanlara ilk zulmedenlerden biri olarak tanıtmıştır. Bu hikâyeler, tarihçiler Tacitus, Suetonius ve Cassius Dio'un anlattıklarına dayanır. Ancak diğer yandan, bazı eski kaynaklara göre Nero, halkın gözünde hükümdarlığı sırasında ve sonrasında oldukça popülerdir. Nero'nun yaşam hikâyesinde gerçekte kurguyu birbirinden tamamen ayırarak ele almak mümkün değildir. Fakat Nero'nun Roma yanarken lir çaldığı bilgisi yanlıştır. Yangın sırasında, yangından 56 kilometre uzakta deniz kenarındaki yazlık evinde olan Nero, haberi aldığı anda hemen Roma'ya gitmiş ve yangın söndürme çalışmalarını başlatmıştır.

Nero'un 55 yılında tahta geçmesinin hemen ardından, Roma'ya tâbi Ermenistan krallığı kendi prensi Rhadamistus'u devirmiş ve yerine Part Prensi Tiridates'i getirmiştir. Bu hareket, Romalılarca topraklarının Partlar tarafında işgali olarak algılanmıştır. Nero vakit kaybetmeden Gnaeus Domitius Corbulo komutasındaki orduyu bölgeye göndermiş, bunun üzerine Partlar geçici olarak Ermenistan'ın kontrolünü Roma'ya bırakmıştır. Ancak ıbarış uzun sürmemiştir. 58 yılında. Part Kralı I. Vologases kardeşi Tiridates'in Ermenistan'ı terk etmesine karşı çıkmış, Persler Ermenistan topraklarının tamamını işgale başlamıştır. Komutan Korbulo, Part ordusunun büyük bölümünü aynı yıl içerisinde ortadan kaldırmış, Tiridates geri çekilmiş ve Roma, Ermenistan'ın büyük bölümünün kontrolünü ele geçirmiştir.

68 yılında bir askeri darbe ile devrilen Nero, Roma Senatosu'nun idam tehdidi altında, kâtibi Epaphroditos'un yardımıyla kendini öldürmek zorunda kalmıştır.

3.5.1. Nero'un Yaptırdığı Mimari Eserler ve Sikkelerdeki Betimlemeleri

Nero'nun saltanatının sonlarına doğru bir seri büyük imar projesi hayata geçirildi. Sıtmayı önlemek için, Nero Ostia bataklıklarını Roma yangınından çıkan molozlarla doldurttu.³⁵ Yangının ardından büyük Domus Aurea sarayını yaptırttı.³⁶ 67 yılında Nero, Korinth Boğazı'na bir kanal kazdırmaya teşebbüs etti. Bu ve diğer projeler devlet bütçesinin yapısını daha kötü hale gelmesine yol açtı.³⁷

---

³⁵ Tacitus XV, s. 43.

³⁶ Tacitus s. 42

³⁷ Tacitus, XVI. s. 3.

3 5.1.1. Tapınaklar

3.5.1.1.1. Janus Tapınağı (Lev. 8, Kat. 31- 34)

3.5.1.1.1.1. Mimarisi

Forum Romanum'un kuzeyinde yer alır. Kimin tarafından yapıldığı ve kesin yeri tartışma konusu olmakla beraber, güvenilir olmayan birkaç antik kaynakta, efsanevi kral Numa Pompilius tarafından yaptırıldığı yazmaktadır. Janus Geminus ve Janus Quirinus'a ithaf edilmiştir. Ahşaptan yapıldığı bilinen tapınağın yer yer bronz mimari öğelerle tamamlandığı sanılmaktadır. Ayrıca yine yapının, Argiletum'da olduğu ve Basilica Aemilia ile Curia yapıları arasında konumlandığı düşünülmektedir. Günümüze ulaşmayan tapınağın mimarisi hakkındaki bilgileri tarihçi Prokopios'un anlattıkları ve İmparator Nero sikkeleri üzerindeki yapıya ait betimlemelerden edinmekteyiz. Ön cephede iki kanatlı bir kapıya sahip olan tapınağın kapısı, barış zamanı kapalı, savaş zamanı açık bulundurulurdu.³⁸

3.5.1.1.1.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev. 8, Kat. 3.- 34)

Ön yüzünde profilden sağa ya da sola dönük Nero başının yer aldığı Janus Tapınağı sikkelerinde tapınak betimleri birbirine benzemekle beraber kapalı olan kapı bazen solda bazen de sağda gösterilmiştir. Kapının bulunduğu cephe ile birlikte dikdörtgen planlı Janus Tapınağının yan cephelerden biri de gösterilmiştir. Yazıt ise yapıyı çevrelemektedir.

Pencerenin kafeslerini gösteren (Lev. 8, Kat. 32), ya da kapının çift kanadına asılı çelenkleri (Lev. 8, Kat. 33), gösteren örnekler vardır. Tapınağın tümü yerine sadece kapalı kapısının darp edildiği örnekler de vardır (Lev. 8, Kat. 34).

3.5.1.1.2. Vesta Tapınağı (Lev. 3, Res. 6; Lev. 8, Kat. 35- 37)

---

³⁸ Coarelli 1975, s. 61-62, 285-286.

3.5.1.1.2.1. Mimarisi (Lev. 3, Res. 6)

Forum Romanum'dadır. İnşası M.Ö. 7. yüzyıla dayanan tapınak, Roma'nın en eski tapınaklarından biridir. Ev/ocak tanrıçası Vesta'ya tapınım amacı ile yaptırılan yapı, Roma'nın ikinci kralı Numa Pompilius'a ithaf edilmiştir. Yuvarlak planlı ve bir kubbelidir. Beton temel üzerine tamamen beyaz mermerden inşa edilmiştir. Tapınağın 14,8m. veya 50 Roma metrelik çapı vardır. 20 adet, 4.45 metre yüksekliğinde Korint üslubu sütunla çevrilmiştir. Tapınak içinde, kutsal Vesta ateşinin hiç sönmeden yakıldığı 5 m. derinliğinde bir ateş çukuru bulunmaktaydı.

Orijinalinin ahşap olduğu bilinen Tapınağın, antik kaynaklardan toplam 6 kez yangın geçirdiği bilinmektedir. M.S. 64 yılında Nero zamanındaki büyük yangında tahrip olmasının ardından, İmparator Nero tarafından yeniden inşa ettirilen tapınak, sonraki restorasyonunu Traian zamanında gördü. M.S. 191'deki büyük yangın sonrasında, büyük ölçüde yanan tapınak son kez, Septimus Severus'un eşi Julia Domna tarafından restore edilmiştir. Günümüze ulaşan kalıntılar bu son restorasyona aittir.³⁹

3.5.1.1.2.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev. 8, Kat. 35- 37)

Ön yüzünde profilden Nero başının yer aldığı Vesta Tapınağı sikkelerde, arka yüzde konik çatılı hexastyle bir tapınak olarak gösterilmiştir. Altı sütun daima ortada betimlenen Vesta heykelinin, sağına ve soluna üçer adet yerleştirilmiştir. Vesta daima cepheden ve ayakta durur şekilde betimlenmiştir. Bir elinde *septa* diğer elinde ise *patera* tutmaktadır (Lev. 8, Kat. 35- 37).

Yapının detayları bazı darplarda daha iyi anlaşılabilir. Örneğin çatının konik ve kademeli olduğu, tüm sikkelerde algılanabildiği halde, kademeli oluşu ve çatı kiremitleri (Lev. 8, Kat. 35.) daima net olarak görülmemektedir. Çatının konik betimlemesine karşın cepheden görülen bir alınlık gibi köşe ve tepe akroterleri tüm sikkelerde belirgindir. Tapınağın podyumuna bazı sikkelerde üç (Lev. 8, Kat. 35) bazı sikkelerde de dört (Lev. 8, Kat. 36. 37) kademeli basamakla ulaşıldığı görülmektedir.

---

³⁹ Coarelli 1975, s. 88-92, 141.

Yazıt daima tapınağın üstünde yer almakta olup, tapınak bazen daire şeklinde inci dizisi ile çevrilmiş (Lev. 8, Kat. 34), bazen de çerçevesiz (Lev. 8, Kat. 36. 37) bırakılmıştır.

3 5.1.2. Zafer Takları (Lev.8-9; Kat. 38.-43)

3.5.1.2.1. Mimarisi

Günümüze gelmemiştir.

3.5.1.2.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev. 8-9; Kat. 38- 43)

Ön yüzünde profilden Nero başının yer aldığı Zafer Takı sikkelerinde tak, arka yüze darp edilmiştir.

Tüm sikkelerde takın bir giriş ve bir yan cephesi betimlenmiştir. Basamaksız bir kaidesi olan tak, sikkelerde birbirlerine oranla bazen daha yüksek (Lev. 8. 9; Kat. 38, 43.); bazen de daha alçak (Lev. 9, Kat. 42) olarak betimlenmiştir.

Tek geçişli takın attikasında bezeme yoktur. Ancak giriş cephesinde kemerden aşağıya bir çelenk sarkmaktadır. Kemerin iki yanında *viktorias* kabartmaları ve *viktorias*'ın altında da zeminden yukarıya doğru üst üste yerleştirilmiş üçer heykel/kabartma görülmektedir.

Daima sol tarafta gösterilen yan cephede ise Mars'ın çıplak ve miğferli heykel takı süslenmektedir.

Takın üstünde quadriga içinde Nero görülmektedir. Sağda ve solda Pax ile Viktorya ve birer asker da ona eşlik etmektedir (Lev. 8. 9; Kat. 38- 43)

Yazıt takın iki yanında yer almaktadır. Yapı bazen inci dizi şeklinde (Lev. 8. 9; Kat. 38, 39, 42, 43), bazen düz çizgi şeklinde (Lev. 8, Kat. 40.) bir çevre içine alınmıştır. Bazende de çerçevesiz (Lev. 8, Kat. 41) bırakılmıştır.

Yazıtları doğrudan bir zaferini vurgulamamakla beraber çok önemli bir başarı olan Part zaferine bir gönderi söz konusu olabilir.

3 5.1.3. Macellumlar

3.5.1.3.1. Macellum Magnum (Lev. 4, Res. 7; Lev. 9, Kat. 44- 46)

3.5.1.3.1.1. Mimarisi (Lev. 4, Res. 7)

Macellum Magnum, Kaelian Tepesi üzerinde büyük bir pazar binasıdır. Nero tarafından M.S. 59 yılında inşa edilmiştir. İki katlı ve dairesel planlıdır. Revaklar ve dükkânlar ile çevrili bir kare ortasında yer alan yapının çatı kısımları merkezi bir Tholos veya kubbeli yapıyla geçilmiştir. Bina, Nero dönemine ait sikkeler üzerinde temsil edilmektedir. Daha sonraki bir tarihte yıkılmış olan yapının dördüncü yüzyılın sonunda tekrar inşa edildiği sanılmaktadır. Günümüze ulaşmayan binanın kesin yeri bilinmemekle beraber, tahmini yerinin bugünkü St. Stefano Rotondo Kilisesi'nin temelleri altında olduğu sanılmaktadır.⁴⁰

3.5.1.3.1.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev. 9, Kat. 44- 46)

Ön yüzünde profilden sağa ya da sola dönmüş Nero başının yer aldığı Macellum Magnum sikkelerinde, Macellum, birbirine benzer şekilde (Lev. 9, Kat. 44-. 46) darp edilmiştir.

Girişin cepheden betimlendiği bu sikkelerde, iki katlı bir mimari görülmektedir. Ortada giriş kapısının olduğu bölümde, yapı ön plandadır. Sağındaki ve solundaki kanatlar ise geri planda kalmıştır. Yapıya beş basamakla girilmektedir. Kemerli olan bu dar girişte, çıplak bir erkek figürü elinde septa ile ayakta durmaktadır Bu erkek figürünün iki yanında birer dorik(?) sütun görülmektedir.

Ortadaki bölümün üst katının cephesinde de üç İyonik(?) sütun ve olasılıkla ahşap olan teras bariyeri ve onun üstüne sarkan sütunlar arsına asılmış girlandlar vardır.

---

⁴⁰ Coarelli 1975, s. 13, 180.

Kavisli bir şekilde öne taşan arşitravın üstünde, kademeli olarak kiremitle(?) örtülmüş konik bir çatı bulunmaktadır

Yan kanatlar sağda ve solda farklı yüksekliklerdedir (Lev. 9, Kat. 44- 46).

Sağ kanat sol kanada göre daha alçaktır. Sağ kanatın alt katı düz bir arşitravla bitirilmiştir. Bu kanatta alt katta ve üst katta cephede üç İyonik(?) sütun (üstteki bir sütun orta kanadın arkasında, görülmüyor ama çelenk asılı) görülmektedir. Üst katta düz bir çatıyla sonlandırılmıştır. Ortada kanatta olduğu gibi bu yan kanatta da sütundan sütuna çelenkler asılıdır.

Sol kanatın alt katı, sağ kanada oranla daha yüksektir ve iki İyonik(?) sütun ve bir duvarla ikiye bölünmüş cephesi, sağda bir kemer, solda ise düz bir örtü ile kapatılmıştır. Bu kanadın üst katı da sağ kanada oranla daha yüksektir. Düz çatıyla bitirilmiş olan bu kanatta da biri orta kanadın sütunu arkasında kalmış üç İyonik(?) Sütun vardır. Üst katın diğer kanatlarında olmak gibi burada da sütundan sütuna çelenkler asılıdır.

Yazıtlar yapının sağında ve solunda yer almaktadır.

3 5.1.4. Sunaklar

3.5.1.4.1. Ara Pacis (Lev. 4, Res. 8; Lev. 9, Kat. 47- 49)

3.5.1.4.1.1. Mimarisi (Lev. 4, Res. 8)

Sunak, Roma İmparatoru Augustus için yaptırılmış ve M.Ö. 30 Ocak 9 tarihinde Augustus'un Galya ve Hispania'daki zaferlerinin ardından sağlanan barışı kutlamak için Roma Senatosu tarafından karar alınarak M.Ö. 4 Temmuz 13 tarihinde hizmete girmiştir. Sunak, Roma İmparatorluğu'nun baskın askeri güç olmasıyla elde ettiği *Pax Romana*'nın sağladığı barış ve refaktan duyulan memnuniyeti resmetmek için yapılmıştır. Üzerindeki kabartmalarda Roma kentinin geçmişi ile ilgili sahneler, imparator ve ailesinin, yüksek memurların portreleri tasvir edilmiştir.

Yapı, 11.65m. uzunluğunda, 10.62m. genişliğindedir. Sunak, cephede merdivenlerle ulaşılan bir tek iç salona sahiptir. Salonun ortasında bulunan sunak, dört tarafından basamaklarla çevrelenmektedir. Giriş yönünde sekiz basamakla ulaşılan sunağa, diğer üç yönde üçer basamakla çıkılmaktadır. Yapı, ön ve arka cephede 3,60m. genişliğinde iki giriş açıklığına sahiptir. Yapının cephesinde girişin iki yanında bitkisel bezemeler ve bu kısımların üzerinde mitolojik sahneler (solda, *Remus* ve *Romulus*; sağda, *Aeneas* efsaneleri) yer almaktadır. Bu iki kısım ortada yatay olarak birbirinden meander silmeleri ile ayrılmaktadır.⁴¹

3.5.1.4.1.2. Sikkelerdeki Betimlemeleri (Lev. 9, Kat. 47- 49)

Ön yüzde profilden Nero Portresinin bulunduğu Ara Pacis Sunağı sikkelerinde, sunak daima arka yüzde yer almaktadır.

Basamak sayısı tam algılanamayan, ancak birkaç basamaklı bir podyum üzerinde yer alan sunak cepheden betimlenmiştir (Lev. 9, Kat. 47.-.49.). Bazı darplarda (Lev. 9, Kat. 47.) yüksek bir mimariye sahip olan sunak, bazı darplarda da, daha alçak ve geniş (Lev. 9, Kat. 48..49.). betimlenmiştir. Sunağın kademe sayısı belirtilmiş ya da tam algılanamayan yüksek bir arşitravı vardır. Bu arşitravın üst köşelerinde akroter benzeri mimari öğeler görülmektedir.

Sunak, bir kapı, kapıda duran bir figür ve iki yanında sunağın dekorasyonu olmayan panelleri şekilde (Lev. 9, Kat. 47) ya da kalın kabartmalı (belirsiz, zarif ince detaylar) payelerle sınırlandırılmış paneller (Lev. 9, Kat. 48. 49) ve kapı aralığı şeklinde betimlenmiştir.

Sunağın yanında ve altında yazıt vardır. Sunak ve yazıt ya çerçevesiz bırakılmış (Lev. 9, Kat 47), ya inci dizisi şeklinde (Lev. 9, Kat. 49), ya da düz (Lev. 9, Kat. 48) dairesel bir çerçeveye alınmıştır.

---

⁴¹ Coarelli 1975, s. 270-275.

2. Julius Klaudius Sülalesi Darphaneleri

Augustus Dönemi'nde İtalya'daki sikke darplarının merkezini Roma oluşturmaktaydı. Anadolu'daki ve Balkanlar'daki darpların dışında ise Fransa'da özellikle Lugdunum şehri darphaneleri, Sardunya adası, Romanya, İspanya ve Kuzey Afrika darphaneleri oldukça yoğun faaliyet sürdürmüşlerdir⁴².

Tiberius zamanında da Roma darphaneleri ve bugünkü Fransa'nın Lyon kentinde bulunan Lugdunum darphaneneleri önemini korumuş olup, diğer önemli darphaneler ise İspanya'daki darphaneler ve Mısır'ın Alexandria şehrindeki darphaneler oluşturmaktaydı⁴³.

Gaius zamanında da Roma önemini korumuş ancak Anadolu'da da önemli darphaneler ortaya çıkmıştır⁴⁴.

Klaudius zamanında da Gaius döneminde olduğu gibi Roma, Lugdunum ve Anadolu'daki darphaneler yoğun olarak faaliyet göstermişlerdir⁴⁵.

Nero zamanında ise, Roma ve Lugdunum darphaneleri dışında Britania, Galya, Rhaetika, Hispania ve Germania eyaletlerinde de yoğun faaliyet söz konusudur⁴⁶.

---

⁴² Sudherland 1984, s. 38 vdd.

⁴³ Sudherland 1984, s. 92 vdd.

⁴⁴ Sudherland 1984, s. 106 vdd.

⁴⁵ Sudherland 1984, s. 115 vdd.

⁴⁶ Sudherland 1984, s. 136 vdd.

Sonuç

Romalılarda, yukarıda belirtildiği gibi sikke darpları, Yunanlılara göre yaklaşık üçyüzyıl sonra başlamıştır. Başlangıçta tanrı tanrıça ve onların atribüleri sikkelere darp edilmiş olup, siyasi kişiliklerin portrelerinin sikkelerin ön yüzüne darp edilmesi Cumhuriyet Devri'nde ortaya çıkmıştır. Ancak bu sikkelerde henüz sikkelerin arka yüzlerinde yapılar yer almamıştır. Sikkelerin ön yüzünde yöneticilerin ve akrabalarının portrelerinin darp edilmesi, arka yüze ise yöneticinin vermek istediği mesaja göre bir yapının darp edilmesi ilk defa Julius Klaudiuslar Sülalesinin kurucu Augustus zamanında ortaya çıkmıştır. Ancak Cumhuriyet Devri'nde olduğu gibi yöneticiler Mars, Janus gibi tanrılarla ya da Romalılar için değer ifade eden *virtus*, *providentia*, *conkordia* vb. kavramların *personifikasyon*'ları ile doğrudan ilişkilendirilmiştir. Bu tanrı ve *personifikasyon*'ları bazen bir insan görünümünde, sikkenin arka yüzüne darp edilmiş, bazen de bu tanrılara ithaf edilmiş yapılar, onların yerini almıştır. Vesta Tapınağı darlarında olduğu gibi, yapıların ithaf edildikleri tanrılarla birlikte darp edilmesi de söz konudur.

Divus'luk payesi verilmiş imparatorların büstleri ve Divus Augustus Tapınağı'nda olduğu gibi onlara ilişkin yapıların darp edilmesi de ilk kez Julius Klaudiuslar Sülalesi zamanında ortaya çıkmıştır.

Julius Klaudiuslar Sülalesinde *pietas* imparatorların erdemlerinden olduğu için sikkelere darp edilmiş olan yapıların çoğunu tapınak ve sunaklar oluşturmaktadır. Bu yapılar imparator'un dindarlığını vurguladığı gibi aynı zamanda Mars ve Janus Tapınaklarında olduğu gibi savaş tanrılarının desteği ile askeri başarıyı ve askeri güçle *ara pacis*'te olduğu gibi barış'ın sağlanmış olmasını da vurgulamışlardır.

Julius Klaudiuslar Sülalesinin sikkelerinde tapınak ve sunakların yanı sıra, sevilen bir motif de zafer taklarıdır. Bu taklar da yine birinci planda askeri gücü vurgulamak amacıyla sikkelere darp edilmişlerdir.

Sikkelerdeki yapılar genellikle darp edildikleri coğrafyada yer alan yapılardır. Roma imparatorluğunun çok geniş bir coğrafyaya yayılmış olduğu bu dönemde, sikkelere darp edilen yapılar bilhassa o bölgede yaşayanlara mesaj teşkil etmişlerdir. Örneğin, bir Yunan tapınağı olan Olympia Zeus Tapınağı'nın Yunanistan'da darp edilmesi gibi. Bu darpla imparator bu eski kulte olan saygısını göstererek, yerel halkın sempatisini kazanmayı hedeflemiş olmalıdır.

Şehir kapıları, macellumlar gibi profan yapılar ise, imparatorların yaptığı bayındırlık hareketlerinin, dolayısıyla sağladığı refah düzeyinin göstergesidirler.

Katalog

1.

Mars Tapınağı (Lev. 5, Kat. 1.)

Ön Yüz: Augustus AVGVSTVS CAESAR

Arka Yüz: Mars Ultor Tapınağı. / IOVIS TONANT

Darphane: İspanya (Colonia Patricia?)

Maden: Altın

Birim: Aureus

Referans: Sudherland 1984 I, s. 43., No: 28; BMC 1983, s. 315

Tarihleme: M.Ö. 19

2.

Mars Ultor Tapınağı (Lev. 5, Kat. 2.)

Ön Yüz: Augustus. CAESAR

Arka Yüz: Mars Ultor Tapınağı AVGVVS

Darphane: İspanya (Colonia Patricia?)

Maden: Altın

Birim: Aureus

Referans: Sudherland 1984 I, s. 46., NO: 68., BMC 1983, s. 366.

Tarihleme: M.Ö. 19

3.

Mars Ultor Tapınağı (Lev. 5, Kat. 3.)

Ön Yüz: Augustus. CAESAR AVGVSTO

Arka Yüz: Mars Ultor Tapınağı

Darphane: İspanya (Colonia Patricia?)

Maden: Altın

Birim: Aureus

Referans: Sudherland 1984 I, s. 48., No: 104.; BMC 1983, s. 372.

Tarihleme: Augustus Dönemi.

4.

Mars Ultor Tapınağı (Lev. 5, Kat. 4.)

Ön Yüz: Augustus. CAESAR ...STO

Arka Yüz: Mars Ultor Tapınağı SPQR

Darphane: İspanya (Colonia Patricia?)

Maden: Gümüş

Birim: Denarius

Referans: Sudherland 1984 I, s. 48., No: 119

Tarihleme: Aktium sonrası.

5.

Mars Ultor Tapınağı (Lev. 5, Kat. 5.)

Ön Yüz: Augustus CAESAR AVGVSTO

Arka Yüz: Mars Ultor Tapınağı MAR VLTO

Darphane: -

Maden: Gümüş

Birim: Denarius

Referans: BMC 1983, s. 375.

Tarihleme: Aktium sonrası.

6.

Olimpia Zeus Tapınağı (Lev. 5, Kat. 6.)

Ön Yüz: Augustus AVGVSTVS

Arka Yüz: Olimpia Zeus Tapınağı IOVI – OLV

Darphane: Kuzey Pelopones

Maden: Gümüş

Birim: Denarius

Tarihleme: M.Ö. 21

7.

AktiumTakı (Lev. 5, Kat. 7.)

Ön Yüz: Augustus (Octavian)

Arka Yüz: Aktium /Oktavian/Augustus Takı IMP • CAESAR

Darphane: Roma (?)

Maden: Gümüş

Birim: Denarius

Referans: Sudherland 1984, I., s. 267.

Tarihleme: Triumvirat sikkesi. M.Ö. 30 sonbaharı - 29 yazı.

8.

Augustus Zafer Takı (Lev. 5, Kat. 8.)

Ön Yüz: Augustus

Arka Yüz: Aktium /Oktavian/Augustus Takı

Darphane: -

Maden: Gümüş

Birim: Denarius

Referans: Sudherland 1984, s. 267.

Tarihleme: Triumvirat sikkesi. M.Ö. 30 sonbaharı - 29 yazı.

9.

Augustus Zafer Takı (Lev. 5, Kat. 9.)

Ön Yüz: Augustus SPQR • CAESARI AVGVSTO,

Arka Yüz: Aktium /Oktavian/Augustus Takı / QVOD VIAE • MVNSVNT

Darphane: Colonia Patricia (?)

Maden: Gümüş

Birim: Denarius

Referans: Sudherland 1984, s. 144, BMC 1983, s. 433.

Tarihleme: M.Ö. 18-16

10.

Augustus Zafer Takı (Lev. 5, Kat. 10.)

Ön Yüz: Augustus SPQR IMP CAESARI AVG COS XI TR POT VI

Arka Yüz: Aktium /Oktavian/Augustus Takı CIVIB ET SIGN MILIT A PART
RECVPER

Darphane: Colonia Patria

Maden: Gümüş

Birim: Denarius

Referans: Sudherland 1984, s. 131.

Tarihleme: M.Ö. 18-17

11.

Augustus Zafer Takı (Lev. 6, Kat. 11.)

Ön Yüz: Augustus BC.. SPQR IMP CAESARI AVG COS XI TR POT VI

Arka Yüz: Aktium /Oktavian/Augustus Takı CIVIB ET SIGN MILIT A PART
RECVPER

Darphane: Colonia Patricia

Maden: Gümüş

Birim: Denarius

Referans: Sudherland 1984, s. 134a., BMC 1983, s. 428.

Tarihleme: M.Ö.18-16

12.

Augustus zafer Takı (Lev. 6, Kat 12.)

Ön Yüz: Augustus başı

Arka Yüz: Aktium /Oktavian/Augustus Takı/ L VINICIVS- Attikada SPQR IMP CAE

Darphane: -

Maden: Gümüş

Birim: Denarius

Referans: Sudherland 1984, I, s. 359.

Tarihleme: M.Ö.

13.

Lugdunum Sunağı (Lev. 6, Kat. 13.)

Ön Yüz: Augustus CAESAR AVGVSTVS DIVI F PATER PATRIAE

Arka Yüz: Lugdunum Sunağı/ ROM ET AVG

Darphane: Lugdunum

Maden: Tunç

Birim: Dupondius

Referans: Sudherland 1984, s. 232, Cohen 1880, s. 237, BMC 1983, s 566.

Tarihleme: M.S. 9-14

14.

Ornate Sunağı (Lev. 6, Kat. 14.)

Ön Yüz: Fortuna Victrix ve Fortuna Felix Q RVSTIVS FORTVNÆ ANTIAT,

Arka Yüz: Ornate Sunağı / CAESARI AV GVSTO, EX SC

Darphane: -

Maden: Gümüş

Birim: Denarius

Referans: Sudherland 1984, s. 322; BMC 1983, s. 2.

Tarihleme: M.S. 19

15.

Emerita şehrinin kapısı (Lev. 6, Kat. 15.)

Ön Yüz: Augustus IMP CAESAR AVGVST,

Arka Yüz: Emerita şehrinin kapısı/ P CARISIVS LEG PRO PR EMERITA

Darphane: -

Maden: Gümüş

Birim: Denarius

Referans: Sudherland 1984, s. 9a, BMC 1983, s. 289.

Tarihleme: M.S. 19

16.

Konkordia Tapınağı (Lev. 6, Kat. 16.)

Ön Yüz: Konkordia Tapınağı Fasadı / CAESAR DIVI AVG F AVGVST P M TR POT

XXVII

Arka Yüz: SC

Darphane: Roma

Maden: Tunç

Birim: Sestertius

Referans: BMC 1983, s. 116; Cohen 1880, s. 69.

Tarihleme: M.Ö. 35-36

17.

Lugdunum Sunağı (Lev. 6, Kat. 17.)

Ön Yüz: Tiberius TI CAESAR AVGVST F IMPERAT V,

Arka Yüz: Lyon Sunağı ROM ET AVG

Darphane: Lugdunum

Maden: Tunç

Birim: As

Referans: Sudherland 1984, s. 238a, CBN 1976, s. 1760.

Tarihleme: M.S. 8-10

18.

Lugdunum Sunağı (Lev. 6, Kat. 18.)

Ön Yüz: Tiberius TI CAESAR AVGVST F IMPERAT VII

Arka Yüz: Lyon Sunağı ROM ET AVG

Darphane: Lugdunum

Maden: Tunç

Birim: As

Referans: Sudherland 1984, s. 245; BMC 1983, s. 585; AMC 1923, s. 393.

Tarihleme: M.S. 12-14

19.

Lugdunum Sunağı (Lev. 6, Kat. 19.)

Ön Yüz: Tiberius TI CAESAR AVGVST F IMPERAT V

Arka Yüz: Lyon Sunağı ROM ET AVG

Darphane: Lugdunum

Maden: Tunç

Birim: As

Referans: Sudherland 1984, s. 237; BMC 1983, s. 576.

Tarihleme: M.S.8-10

20.

Lugdunum Sunağı (Lev. 6, Kat. 20.)

Ön Yüz: Tiberius AD. TI CAESAR AVGVSTI F IMPERAT VII

Arka Yüz: Lugdunum Sunağı ROM ET AVG

Darphane: Lugdunum

Maden: Tunç

Birim: sestertius

Referans: Sudherland 1984, s. 248a; Tameanko 1999, s. 232 vdd.

Tarihleme: M.S. 12-14

21

Providentia Sunağı (Lev. 7, Kat. 21.)

Ön Yüz: Tiberius DIVVS AVGVSTVS PATER

Arka Yüz: Providentia Sunağı PROVIDENT

Darphane: Roma

Maden: Tunç

Birim: As

Referans: Sudherland 1984, s. 81; Tameanko 1999, s. 232 vdd. Cohen 1880, s. 228 (Augustus), BMC 1983, s. 146.

Tarihleme: M.S. 22-30

22.

Divus Augustus Tapınağı (Lev. 7. Kat. 22.)

Ön Yüz: Pietas C CAESAR DIVI AVG PRON AVG P M TR P IIII P P, PIETAS

Arka Yüz: Divus Augustus Tapınağı DIVO-AVG S-C

Darphane: Roma

Maden: Tunç

Birim: Sestertius

Referans: Sudherland 1984 I, s. 44.

Tarihleme: M.S. 39-40

23.

Divus Augustus Tapınağı (Lev. 7, Kat. 23.)

Ön Yüz: Pietas C CAESAR DIVI AVG PRON AVG P M TR P IIII P P, PIETAS

Arka Yüz: Divus Augustus Tapınağı DIVO-AVG S-C

Darphane: Roma

Maden: Tunç

Birim: Sestertius

Referans: Sudherland 1984, s. 51; BMC 1983, s. 69. Cohen 1880, s. 11, Sear 1988, s. 1802.

Tarihleme: M.S. 40-41

24.

Divus Augustus Tapınağı (Lev. 7. Kat. 24.)

Ön Yüz: Pietas AD. C CAESAR AVG GERMANICVS P M TR POT, PIETAS

Arka Yüz: Divus Augustus Tapınağı / DIVO AVG S-C

Darphane: Roma

Maden: Tunç

Birim: Sestertius

Referans: Sudherland 1984, s. 36 Cohen 1880, s. 9.

Tarihleme: M.S. 37/8

25.

Divus Augustus Tapınağı (Lev. 7, Kat. 25.)

Ön Yüz: Pietas C CAESAR DIVI AVG PRON AVG P M TR P III, PIETAS

Arka Yüz: Divus Augustus Tapınağı/ DIVO AVG S-C,
Darphane: -
Maden: Tunç
Birim: Sestertius
Referans: Sudherland 1984, s. 44; Cohen 1880, s. 9.
Tarihleme: M.S. 39-40

26.

Providentia Sunağı/Büyük Sunak (Lev. 7. Kat. 26.)

Ön Yüz: Divus Augustus Başı

Arka Yüz: Providentia Sunağı/Büyük Sunak

Darphane: -

Maden: Tunç

Birim: Dupondius

Referans: BMC 1983, s. 146.

Tarihleme: Gaius zamanı

27.

Providentia Sunağı/Büyük Sunak (Lev. 7, Kat. 27.)

Ön Yüz: Divus Augustus AD. DIVVS AVGVSTVS PATER

Arka Yüz: Providentia Sunağı /Büyük Sunak S-C PROVIDENT

Darphane: Roma

Maden: Tunç

Birim: As

Referans: -

Tarihleme: M.S. 31-37

28.

Zafer Takı (Lev. 7. Kat. 28.)

Ön Yüz: Kladius TI CLAVD CAESAR AVG P M TR P VI IMP XI,

Arka Yüz: Zafer Takı DE BRITANN

Darphane: Rome

Maden: Gümüş

Birim: Denarius

Referans: Sudherland 1984, s. 34; Tameanko 1999, s. 232 vdd.

Tarihleme: M.S. 46-47.

29.

Zafer Takı (Lev. 7. Kat. 29.)

Ön Yüz: Kladius TI CLAVDIVS CAESAR AVG P M TR P

Arka Yüz: Zafer Takı / NERO CLAVDIVS DRVSVS GERMAN IMP SC

Darphane: Roma

Maden: Tunç

Birim: sestertius

Referans: Sudherland 1984, s. 98; Cohen 1880, s. 48, BMC 1983, s. 121.

Tarihleme: Klaudius Dönemi.

30.

Zafer Takı (Lev. 7, Kat. 30.)

Ön Yüz: Kladius TI CLAVD CAESAR AVG P M TR P IIII,

Arka Yüz: Zafer Takı/ IMPER RECEPT

Darphane: -

Maden: Altın

Birim: aureus

Referans: Sudherland 1984, s. 25; Cohen 1880, s. 43; BMC 1983, s. 23

31.

Janus Tapınağı (Lev. 8, Kat. 31.)

Ön Yüz: Nero NERO CLAVD CAESAR AVG GER P M TR P IMP P P, I

Arka Yüz: Janus Tapınağı / PACE PR TERRA MARIQ PARTA IANVM CLVSIT, S-C

Darphane: -

Maden: Tunç

Birim: Sestertius

Referans: Sudherland 1984, s. 268; Tameanko 1999, s. 232 vdd.; WCN 1979, s. 149; Sear 1988, s. 1965.

Tarihleme: M.S. 65

32.

Janus Tapınağı (Lev. 8, Kat. 32.)

Ön Yüz: Nero NERO CAESAR AVG GERM IMP

Arka Yüz: Janus Tapınağı PACE PR VBIQ PARTA IANVM CLVSIT, S-C

Darphane: Rome.

Maden: Tunç

Birim: As

Referans: Sudherland 1984, s. 198; Tameanko 1999, s. 232 vdd.

Tarihleme: M.S. 65

33.

Janus Tapınağı (Lev. 8, Kat 33.)

Ön Yüz: Nero IMP NERO CLAVD CAESAR AVG GER P M TR P P P, I

Arka Yüz: Janus Tapınağı/ PACE P R TERRA MARIQ PARTA IANVM CLVSIT

Darphane: -

Maden: Tunç

Birim: Sestertius

Referans: Sudherland 1984, s. 438; Tameanko 1999, s. 232 vdd.

Tarihleme: M.S. 63

34.

Janus Tapınağı Kapısı (Lev. 8, Kat 34.)

Ön Yüz: Nero NERO CAESAR AVGV[STVS

Arka Yüz: Janus Tapınağı Kapısı IANVM C]LVSIT PACE P R TERRA MARIQ PARTA,

Darphane: Roma

Maden: Altın

Birim: Aureus

Referans: Sudherland 1984, s. 50; BMC 1983, s. 64.

Tarihleme: M.S. 50

35.

Vesta Tapınağı (Lev. 8, Kat. 35.)

Ön Yüz: Nero NERO CAESAR AVGVSTVS

Arka Yüz: Vesta Tapınağı/ VESTA

Darphane: -

Maden: Altın

Birim: Aureus

Referans: Sudherland 1984, s. 61; BMC 1983, s. 101; Cohen 1880, s. 334. CBN 1976, s. 229;

Tarihleme: M.S. 65-66

36.

Vesta Tapınağı (Lev. 8, Kat. 36.)

Ön Yüz: Nero NERO CAESAR AVGVSTVS

Arka Yüz: VestaTapınağı / VESTA

Darphane: -

Maden: Gümüş

Birim: Denarius

Referans: Sudherland 1984, s. 62; Tameanko 1999, s. 232 vdd; BMC 1983, s. 104.

Tarihleme: M.S. 65-66

37.

Vesta Tapınağı (Lev. 8, Kat. 37.)

Ön Yüz: Nero

Arka Yüz: VestaTapınağı

Darphane: Roma.

Maden: Gümüş

Birim: Denarius

Referans: Tameanko 1999, s. 232 vdd.

Tarihleme: M.S. 65-66

38.

Zafer Takı (Lev. 8, Res. 38.)

Ön Yüz: Nero NERO CLAVD CAESAR AVG GER P M TR P IMP P P

Arka Yüz: Zafer Takı / S C

Darphane: Lugdunum

Maden: Tunç

Birim: Sestertius

Referans: Sudherland 1984, s. 393; Cohen 1880, s. 306.

Tarihleme: M.S. 65

39.

Zafer Takı (Lev. 8, Kat. 39.)

Ön Yüz: Nero NERO CLAVDIVS CAESAR AVG GER P M TR P IMP P P

Arka Yüz: Zafer Takı/ S-C

Darphane: Roma

Maden: Tunç

Birim: Sestertius

Referans: Sudherland 1984, s. 148.

Tarihleme: M.S. 64

40.

Zafer Takı (Lev. 8, Kat. 40.)

Ön Yüz: Nero. NERO CLAVD CAESAR AVG GER P M TR P IMP P

Arka Yüz: Zafer Takı/ S-C

Darphane: Lugdunum

Maden: Tunç

Birim: Sestertius

Referans: Sudherland 1984, s. 392.

Tarihleme: M.S. 65

41.

Zafer Takı (Lev. 9, s. 41.)

Ön Yüz: Nero IMP NERO CAESAR AVG P MAX TR POT P P

Arka Yüz: Zafer Takı/ S-C

Darphane: Roma

Maden: Tunç

Birim: Sestertius

Referans: Sudherland 1984, s. 391.

Tarihleme: M.S. 65

42.

Zafer Takı (Lev. 9, Kat. 42.)

Ön Yüz: Nero

Arka Yüz: Zafer Takı

Darphane: Roma

Maden: Tunç

Birim: Sestertius

Referans: Sudherland 1984, s. 390.

Tarihleme: M.S. 65

43.

Zafer Takı (Lev. 9, Kat. 43.)

Ön Yüz: Nero NERO CLAVDIVS CAESAR AVG GERM P M TR P IMP P P

Arka Yüz: Zafer Takı/ S-C

Darphane: -

Maden: Tunç

Birim: Sestertius

Referans: Sudherland 1984, s. 147; Tameanko 1999, s. 232 vdd; Cohen 1880, s. 308; BMC 1983, s. 185.

Tarihleme: M.S. 64

44.

Macellum Magnum (Lev. 9, Kat. 44.)

Ön Yüz: Nero NERO CLAVD CAESAR AVG GER P M TR P IMP P P

Arka Yüz: Macellum Magnum/ MAC AVG

Darphane: -

Maden: Tunç

Birim: Dupondius

Referans: Sudherland 1984, s. 109; Tameanko 1999, s. 232 vdd.

Tarihleme: M.S. 64

45.

Macellum Magnum (Lev. 9, Res. 45.)

Ön Yüz: Nero NERO CLAVD CAESAR AVG GER PM TRP IMP P
Arka Yüz: Macellum Magnum/ MAC AVG
Darphane: -
Maden: Tunç
Birim: Sestertius
Referans: WCN 1979, s. 501.
Tarihleme: M.S. 65

46.

Macellum Magnum (Lev. 9, Kat. 46.)

Ön Yüz: Nero NERO CLAVD CAESAR AVG GER P M TR P IMP P
Arka Yüz: Macellum Magnum/ MAC AVG S-C
Darphane: Lugdunum
Maden: Tunç
Birim: Dupondius
Referans: -
Tarihleme: M.S.65

47.

Ara Pacis (Lev. 9, Kat. 47.)

Ön Yüz: Nero NERO CLAVD CAESAR AVG GER P M TR P IMP P
Arka Yüz: Ara Pacis Sunağı/ S-C, ARA PACIS
Darphane: Lyon
Maden: Tunç
Birim: As
Referans: Sudherland 1984, s. 458; BMC 1983, s. 360; Cohen 1880, s. 27.
Tarihleme: M.S. 65

48.

Ara Pacis (Lev. 9, Kat. 48.)

Ön Yüz: Nero NERO CLAVD CAESAR AVG GER PM TR P IMP PP
Arka Yüz: Ara Pacis Sunağı/ ARA PACIS S-C
Darphane: Lyon
Maden: Tunç
Birim: As
Referans: Sudherland 1984, s. 460; WCN 1979, s. 571.
Tarihleme: M.S. 65

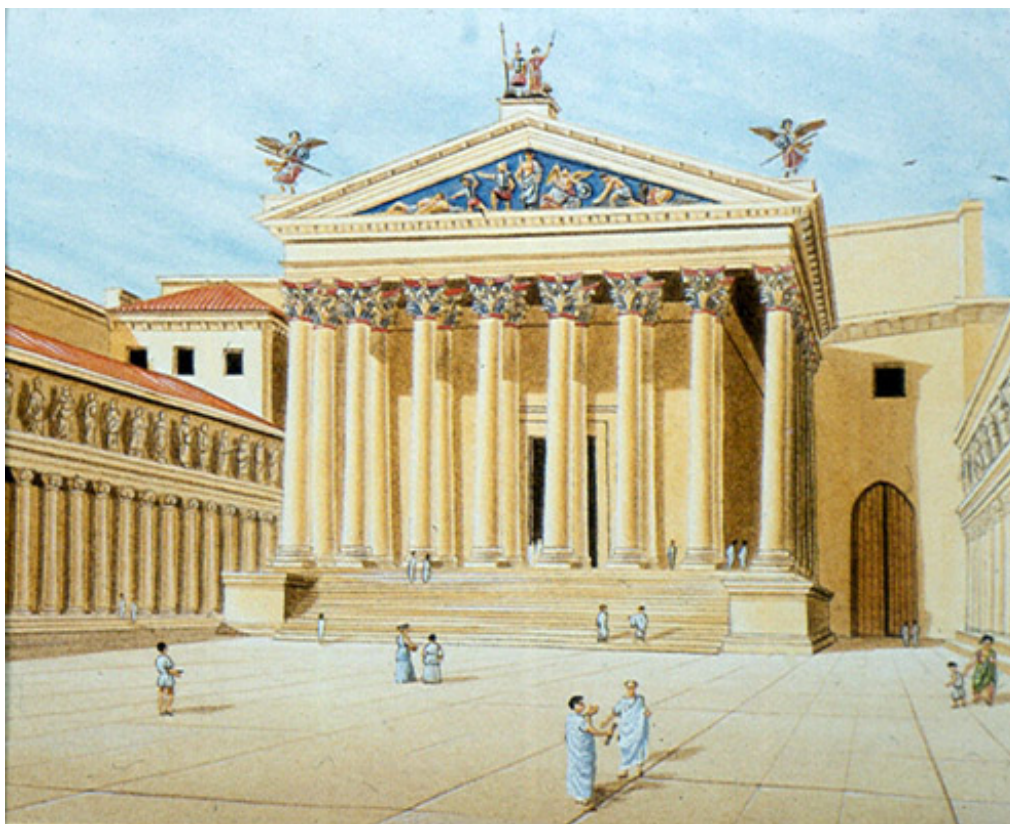
49.

Ara Pacis (Lev. 9, Kat. 49.)

Ön Yüz: Nero IMP NERO CAESAR AVG PM TR POT PP
Arka Yüz: Ara Pacis Sunağı/ ARA PACIS S-C
Darphane: Lyon
Maden: Tunç
Birim: As
Referans: BMC 1983, s. 364; WCN 1979, s. 598; Sear 1988, s.1971
Tarihleme: M.S. 66

Kısaltmalar ve Kaynakça

- Baydur 1998 N. Baydur, Roma Sikkeleri. İstanbul 1998.
- Bunson 1994 M. Bunson, Encyclopedia of the Roman Empire. New York 1994.
- Coarelli 1975 F. Coarelli, Rom. Freiburg 1975.
- Cohen 1880 H. Cohen, Description Historiques des Monnaies Frappees Sous L'empire Romain. Paris 1880.
- Gruen 2005 S. E. Gruen, Augustus and the Making of the Principate. New York 2005.
- Josephus Josephus, Yahudilerin Savaşı. III.
- Leicester 1946 B. H. Leicester, American Journal of Archaeology. 50, 1, 1946.
- Plinius Yaşlı Plinius. Natural Historiae.
- Sear 1988 D.R. Sear, Roman Coins and Their Values. London 1988.
- Suetonius Suetonius. Oniki Sezar'ın Hayatları.
- Sutherland 1984 Sutherland, C.H.V. -. R.A.G. Carson, The Roman Imperial Coinage. London 1984.
- Tameanko 1999 M. Tameanko Monumental Coins. New York 1999.
- Tacitus Tacitus Annals I.
- WCN 1979 D.W. Mac Dowall, The Western Coinages of Nero. ANS Numismatic Notes and Monographs. 161, New York 1979.
- Werner 2003 E. Werner, The Age of Augustus. Oxford 2003.
- Wheeler 1997 Wheeler M. (Çev. Z. Koçel Erdem) Roma Sanatı ve Mimarlığı. London 1997.
- AMC 1923 Sutherland, C.H.V. - C.M. Kraay, Coins of the Roman Empire in the British Museum. Cild I, London 1923.
- BMC 1983 H. Mattingly, Coins of the Roman Empire in the British Museum. London 1983.
- CBN 1976 J.B. Giard, Bibliothèque Nationale Catalogue des monnaies de l'empire romain. Cild.I, Paris 1976.

Res. 1 Mars Ultor Tapınağı

Res. 2 Olimpia Zeus Tapınağı

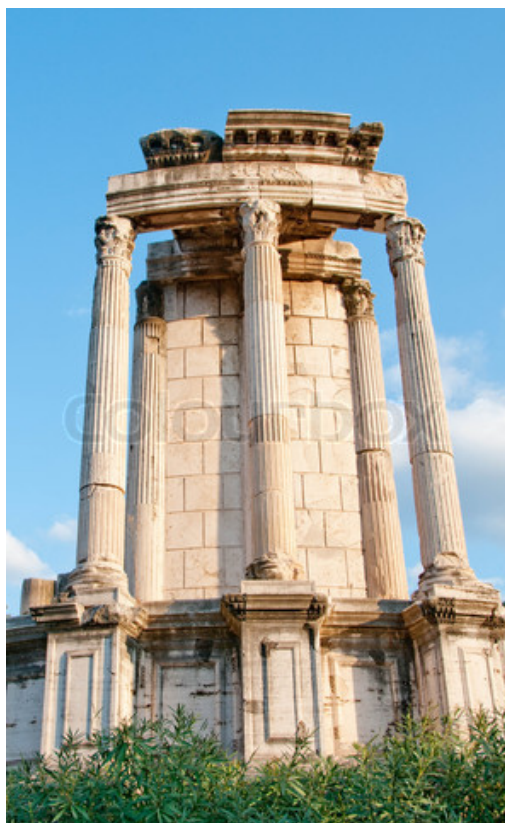
Res. 3 Aktium /Oktavian/Augustus Takı

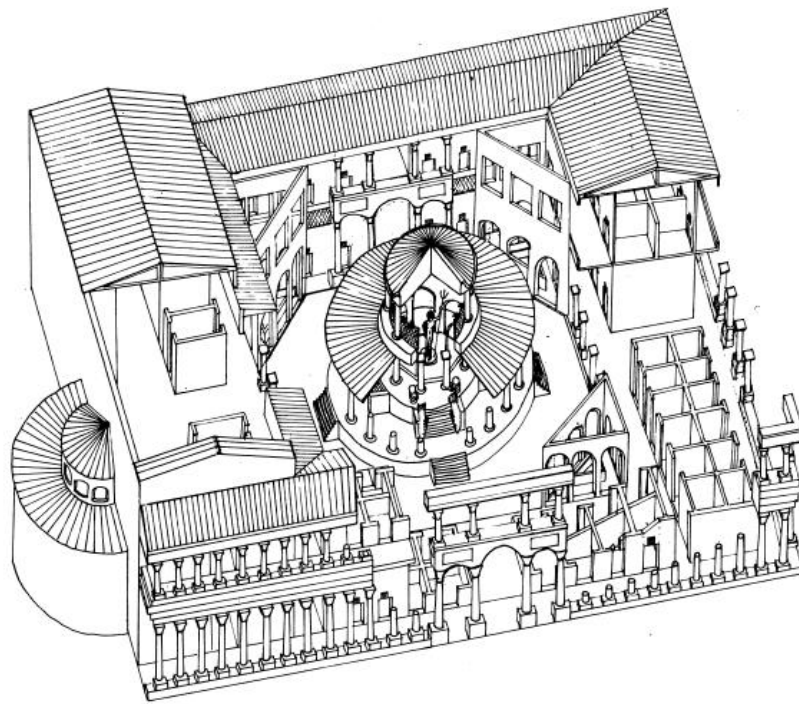
Res. 4 Lugdunum Sunağı

Res. 5 Konkordia Tapınağı

Res. 6 Vesta Tapınağı

Res. 7 Macellum Magnum

Res. 8 Ara Pacis

CNG 69 #1503 7.83g

Kat. 1

Diry Old Coins, LLC

Kat. 2

Courtesy: Classical Numismatic Group, Inc.

Kat. 3

Courtesy: Classical Numismatic Group, Inc.

Kat. 4

Kat. 5

Kat. 6

Kat.7

Kat. 8

Kat. 9

Kat. 10

Kat. 11

Kat. 12

Kat. 13

Kat. 14

Kat. 15

Kat. 16

Kat. 17

Kat. 18

Kat. 19

Kat. 20

Kat. 21

Kat. 22

Kat. 23

Kat. 24

Kat. 25

Kat. 26

Kat. 27

Kat. 28

Kat. 29

Kat. 30

Kat. 31

Kat. 32

Kat. 33

Kat. 34

Kat. 35

Kat. 36

Courtesy: Classical Numismatic Group, Inc.

Kat. 37

Kat. 38

Kat. 39

Kat. 40

Kat. 41

Courtesy: Classical Numismatic Group, Inc.

Kat. 42

Kat. 43

Kat. 44

Kat. 45

Kat. 46

Kat. 47

Kat. 48

Kat. 49